

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23-25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorități și instituții 1600 lei
particulare 12 luni 800 „
6 luni 450 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

Apare de 3 ori pe lună
PREȚUL 24 LEI

ANUL LIII Nr. 23
DUMINICA 20 AUGUST 1944
Redactor responsabil: TRAIAN CHELARU

OGLINDA

de ION FRUNZETTI

Pe masa acoperită cu jurnal — sunt aceleași asunuri mortuare cu fotografiile de oameni vii, pe care le citesc fără să vreau de câte ori mîntea-mi absoarbe de inactivitate, și ochii cad fără să-mi țiege de ce, către jurnalul pătat de graț și grăime al mesei de lângă fereastra cu gratii a camerei de țară în care s'adapostit, de o lună... de un an?... cine-ar mai avea curajul să numere zilele după comunicatele oficiale — pe masă bag de seamă unora că se mai află, în afara hărții albe, de scris, și o oglindă. E dintre acelea rotunde, cu ramă de lemn, așezată vertical pe o semicircunferință înălțimii căreia se poate și m'ea, în jurul diametrului ei orizontal. Totul pe un picior, fusiform, dat la strung și, înfișat într-un suport la fel, circular, de lemn. O oglindă pe care o omnoac de mult, din toate casele țărănești prin care am trecut: în Mehedini, în Făgăraș, în Vrancea, în Moldova (cât de deosebit pot apărea astăzi revedințele astea trecătoare, de o vară sau de câteva zile, cât de astfel se înfiră în amănunt, acompaniate fiecare de muzica unui alt sentiment conex: queleundă și reconfortare, anxietate izolării forțate, febra desoperirii materialului monografic, de mult, — sau pur și simplu senzația sufocantă de carceră pe care mi-o oferă în prezent o cămăruță cu oarecare altă, curată, cu soare pe pereți și litografiile lăpășite, și zăreau strănsă-n lăzi și pe lăzi, până n'tavau, vrăfuri).

O oglindă cum am văzut mai cu seamă într-un tablou de Roger de la Fresnaye, reproduc în 'Luce' din cărțile lui André Lhote: mi se pare că Lhote vrea să-și ilustreze teza lipsei de importanță a obiectului, pretext pur și simplu de geometrizare a suprafeței tabloului. — segmentat astfel după secolare al căror ritm și a căror raportare la întreg și umul la celelalte creează raporturile matematice, precise, recepționate de conștiință, ca acorduri muzicale. Interesant! Era, sunt sigur, o oglindă ca asta: foarte temerară geometria atator derivate ale cercului. Toată înfățișarea unei existențe și a simnie. Nu m'as mira dacă, la un moment dat, în orele de noapte când începe să mă conving că o operație pe care-o săvârșesc se cheamă lectură, cum cred cămarazii mei din camera vecină, și aluri scotocesc probabili și gazdele, alarmate de durată ei: („Da' nu le-ai mai isprăvit, cărțile alea, lua-le-ai...”) nu m'as mira dacă porțuna magic închisă în rama circulară de lemn, pe care, nu știu de ce, am putut-o orde-niciodată materială, bătută-o în totdeauna de duplicitate ontologică — stielă argintată pe dos, (când te iții la ea), dar spațiu vrând al unei existențe extraordinare, superioară existenței reale (îndată ce pieci, adormi, sau închizi ochii) — s'ar anina dintr-o dată în ce știu ce lumina nemăsurată emanată dintr-o zonă a suprafișului, în care toate sunt cu putință. Nu știu de ce mi s'uzeră tocmă așa, oglinda banală de pe masa cu jurnalul exasperant răsărit deosebit la anunțurile mortuare cu fotografiile de oameni vii. Poate din pricină că seamănă, înfățișând într-un picior și oferind putință de manipulare variată, ca și când s'ar bizui pe un sistem de suspenziune cardiacă, unora cu o bușoiă de vapor, alora cu un reflector de teatru.

Mă încântă să cred că imaginile reflectate în suprafața prăfuită a sticlei miciutei cu argint, nu s'au din lumea aceasta. Că stria bușoiă de pe masa mea poate azi reflecta priveliștile, oamenii și atmosfera oricăror meridiane sau paralele peste trasul ipotetic al cărora se va fi prămbuit, în călătoriile ei navale, altă dată.

Poate e chiar un instrument provenit dintr-o corabie naufragiată „purtând flămânde grâne sau alb bumbac englez”, și scoasă printr-o minune din străfunduri oceanice, a căror floră miraculoasă de forme și culori mi-ar putea-o povesti acum, dacă aş cunoaște formula magică prin care lucrurile neinsufletește își pun în mișcare memoria. Căci nu e de imaginat o oglindă fără memorie: atâtea aspecte inedite ale realității, al căror singur martor să fie un instrument, ca acestea, nu se poate să rămână pierdute pentru totdeauna, pentru stupidul motiv că el n'ar ști să le reproducă; fiindcă de păstrat e sigur că, într-un oarecare mod, trebuie să le păstreze. Nu se poate închipui, nu poate conștiința omenească, cel puțin, concepe, totala pasivitate față de lumea reală: nici materiei amorțite și nu-i e permisă desinteresarea de „întâmplările” lumii externe. (Dovadă, geologia, și sistemul de criptografie bazat pe observarea

felului în care AU SUFERIT rociile, cutare eveniment cosmic). Dar mi-e materia organizată de mîntea omului, pentru a sluji unei anume înfățișări? Unealta, mai cu seamă, care nu e decât corolul mecanic al „specialistului”? Să nu poată ea avea libertatea de a reține din ceea ce „se întâmplă”, tocmă ceea ce „interesează”, ce „intră în specialitatea” ei? De neînchipuit! Sau dacă, prin absurd, așa vor fi stănd lucrurile, cu oglinzile e o excepție, desigur. Uite, oglinda aceasta de aici, oantur grotesc de mîmăstire într-un picior, varză sau coapă de pe hărțile topografice, are un suflet al ei, misterios strecurat în amalgamul de proastă calitate care l-a fost înțeles pe revers, și stielă suferindă de negrul pesimism al obiectelor afumate de vreme. Nu e decât o sursă luminoasă în cameră: lamă banală cu horeac și fiil de petrol, și încă și aceea desmîndu-și promisiunile: pe rezervorul No. 8, proprietarii au înșurubat o mașinărie No. 5, pentru economie sau din nepricepere, și flacăra e astfel mult mai amemică decât te-ai lăsa să sperii volunul ei. Și totuși, adesea, suprafața cercului din ramă, al oglinzii, se aprinde inexplicabil, ca un semnal, și pâlăpe ca și cum dincolo de stielă s'ar da o luptă între elementele dornice de ieșire la lumină, și forțele reacționare (probabil un decalog al oglinzilor care le nștră: fiți decente, în limita legilor care v'au dat naștere. Nu, se cade ca o oglindă să caute a suspenda codul oglinzilor, promulgat în toate cărțile de fizică de clasa a VI-a secundară. Nu uitați că trăiți sub regimul egalității unghiului de incidență cu cel de reflecție;... sau altele de același gen.) Intr'adevăr, ce s'ar mai alege de autoritatea profesorilor de fizică, dacă oglinzilor le-are veni cheful să-și slobodă, de dincolo de spațiu, în celălalt univers, în plan, imaginile câte s'au perindat prin dreptul lor, și s'au înscris undeva, în celălalt spațiu, de după suprafața lucie? Ce crezare s'ar mai putea da mecanismului unei fizici cantitative, de băcani, dacă s'ar descoperi realitatea arhimedică a principiului: „un corp reflectat în oglindă, pierde din realitatea sa o doză egală cu cămintea de spațiu neutru ocupat de imaginea realității sale”, de pildă?

Nu știu dacă e bine formulat. Cîme simte însă ca mine, va înțeleg. Mă gândesc la procesul obișnuit al oglinzilor: într-o conștiință de pildă. Mecanismul țiege ineluctabil: unghiul de incidență e egal cu unghiul de reflecție. Adică: atîta din tine reflectat o conștiință, cât a intrat în unghiul ei vizual. (care depinde de foarte multe condiții, structurale, ale conștiinței în cauză, și accidentale, ale obiectivului reflectat).

Cineva mi-a spus odată, cu ură: „ești meschin!” Constatarea m'a nștrat, fără să mă mănească. Îi căutam temerurile. Era ca și cum mi-ar fi spus: ești rombic, sau ești poligonal. Vroiam să aflu care e viciul de optică datorită căruia cineva mă poate vedea așa. M'am întâlnit, într-o frizerie, cu un domn grav, pe care toată lumea era de acord în a-l respecta cu superstiție, ca pe Regulaamentul Infanteriei. Am dat

să-l salut aproape spăimîntat, ca de obicei, întîmplător, mi-a scăpat privirea în oglinda de frizer dinaintea-mi: am întrerupt gestul la jumătate, și-am izbucnit într-un hohot de răs cu sughițe: nu pentru că imaginea era caraghioasă, ci pentru căm înțeles, văzându-i deformate toate atributele gravității cu care izbutise să se impună superstiției tuturor, — cravața, gulerul drept, mustațile impecabil tăiate, favoriții simetric potriviți, cărarea înfățișă bisectrice a craniului sârac în păr, toate, toate erau în oglinda buclucioasă caricaturizată, batjocorite, degradate dela demnitatea lor obișnuită — pentru căm înțeles că superstiția datorită căreia îl respectam ca pe Regulaamentul Infanteriei, era de ordin strict euclidian: geometria stringentă a linutei sale impunea. Și cum sistemul optic al cristalinelui majorității membrilor omenirii, prin care sunt făcute să străbată, ca printr-o lentilă fotografică, razele văzului, este adecuat geometriei euclidiene, efectul scontat se putea produce. A fost destul să-l reflecte un aparat optic anormal, deformant, neeuclidian, ca sughița să piară. Relațiile dintre oameni sunt datorite în bună parte structurilor optice a cristalinelui, și destul ca lentila oiva să fie adaptată unui alt spațiu geometric decât lentila colorată, pentru ca viziunea lui să fie considerată anormală. Dacă individul suferind de aneuclidianism nu face artă, în care caz e considerat original, revoluționar, genial, ci se mulțumește să trăiască între oameni, dormindu-și o viață ca a tuturor, mica lui ferire e peșicătia: nu va izbui niciodată să-și pună de acord doxtrinele, cu ale mîntii, și va fi exclud.

Unghiul vizual suferă de fel urma aneuclidianismului. La fel cum suferă o realitate din spațiu aneuclidian, reflectată într-o conștiință euclidiană. Când cineva mi-a spus, odată, cum povesteam, cu ură: „ești meschin!” m'a înclăsat să conștientizez cămăi cămăi cauza optice se datorăse imaginii. Concluzia a fost că eram judecat euclidian, într-un moment când conștiința mea acționă după principiile cu totul altele logice.

Dar asta e cu totul altă poveste! Să ne întoarcem la principiul arhimedic al oglinzilor: prin reflecție, un corp pierde din realitatea sa o cămintă egală cu a spațiului neutru care-l încorporează imaginea.

(Urmare în pag. 3-a)

A. IACOBESCU

Paisaj

Răspunderile științei

de MIHAI NICULESCU

II

Prețutindeni și prin toate felurile în care se manifestă, omul caută o confirmare a lui însuși. El se înconjoară de lucrul mîntii sale ca să poată lupta împotriva sentimentului copleșitor al zădărnici și neantului proprii fapturi. Adunat și transmis prin șirul neîntrerupt al generațiilor, rezultatul străduințelor omului, lucrul mîntii sale, în cel mai larg înțeles, măgăduie iluzia mîngăietoare a perenității. Încălzit într-o continuitate de cultură și civilizație, insul omenesc se simte justificat în sentimentul participării lui necesare la existența unanimă — aceea a semenilor lui sociali în primul rând — și sport prin sforțările însumate ale umanității care îl îndeamnă în același timp să sporească.

Dar când rezultatele concrete ale acestor tradiții de continuitate solidară pentru folosul omenirii sunt distruse fără să poată fi măcar invocate rațiu-

nile operative ale războiului, ci numai accidental stupid provocat de norocul întîmplării și de lipsa oricărui sentiment de răspundere morală a celor din văzduh, atunci omul de pe pământ, care suferă consecințele agresiunii, își simte primejdii nu numai ființa lui fizică, ci însăși încrederea în solidaritatea necesară pentru binele tuturor, a destinelor individuale. Un singur lucru e necesar, spune Claudel, în *Le Soulier de satin*: acela cărora le suntem necesari. Dacă e adevărat, cum s'a afirmat, că avem cu toții o parte de răspundere în ce ni se-întîmplă, atunci înseamnă că fiecare e răspunzător pentru toți, că fiecare în parte e singur răspunzător.

Sub unghiul regulei sociale și juridice, răspunderile sunt împărțite și delimitate, dar sub acela al conștiinței morale și creștine răspunderea e unică, una și aceeași, care nu se drămuște ci apasă întreaga pe umerii fiecăruia.

(Urmare în pag. 2-a)

EXTEMPORALITATEA

de LIVIU BRATOLOVEANU

Sugerez tinerilor contrăși de călimări și ai mai vârstnicilor mîntii de condeie, — lătrăvnic — de definire a modului cum foarte mulți înțeleg a da expresie ideilor ce-i animă, un termen nou care ar trebui să le dea serios de gândit: extemporalitatea.

Ea, adică extemporalitatea, ar fi un corolendat antimonic (deci contrar) a tezimului, și, totodată, un derivat al noțiunii de superficial, al lucrului făcut pe jumătate și de mîntuială, al — înșfășit — nerăbdării hieractice (ca să nu-i spun juvenile) cu care

unele spirite, nu îndeajuns de disciplinate cu munca temeinică de laborator, se grabesc a da formă definită, dela o anumită dobândă, dându-și seama că trebuie să pună rînduială nouă în cariera în care au intrat, cei mai mulți — în scopul unei mai discrete împliniri a erudiției ajunși în pragul „maturității rigide”, deci al „seninătății olimpice” — au trecut dela critica militantă proprie zisă la istoriografie. E de vînd conștiința rolului pe care-l ocupă sub stele, sau numai o ipocizie, o prea cinstită „înțelegere” a vîrșiei? Crei mai curînd că e vorba de un proces de moderare de similitudă a crizei de vigoare activită. O astfel de întreviere, din toate părțile, spre pșcurile chemărilor rigide, poate duce mai lesne la situații morale răvinte, dar misiunea lor inițială, pe timpotrie, categorică, de îndrumători și referenți în actual, pe zi ce trece, cade pe plavuri secundare. Și dacă totuși, contrar denunțului nostru, mai gîșesc timp pentru critica proprie zisă, atunci bunăvoia de vine retoricism grafic și retoricism simplu „act de prezență”, mulțumindu-se a investiga în orizonturi deja definite, circumscrise, recunoscută unamim, pîcîndu-și prin exces de corectitudine și schematism (cazul diferă dela obiect la obiect), care amădușă în de pulpana extemporalității cu aporrență de teză.

Pentru mai multă claritate, vom adăuga că extemporalitatea reprezintă în concepția noastră un sumum de date și excreșcențe sumare, așa ca erazul sau articolul ocazional de gazetă. De absorbiune (fiziologic reflectând), în nici un caz nu poate fi vorba, pentru că lipsite fiatului și tubul digestiv. Procesul chimic de trecerea a ideilor în sânge se face direct din călimară pe hărție, fără intermediul aparatului de

masticaj. Un fel de progenitură hibridă, abolită, umflată și totuși varicoasă, cu coacuză sintetic în loc de coloana vertebrală, care își arogă — pretențios — titlul de frate vitreg al eselui. Prezența extemporalului în lumea ideilor și astfel demonștrape neșusținută, quasi-funcțională, ale cărei tare sunt graba și evaporația în diafan.

Mai are extemporalitatea e alte stîngăci, ca de pildă lirismul și grandilocvența juvenilă. Pentru exemplificare, vom cita dintr-un „autor” al cărui nume îl trecem cu vederea: „Datorită fervorii sale centrifugale, în împrejurări ilicite proteice, ne-a dovedit cu neînchipuit de mare aboradantă geo-stimulifică, că E-nu-Mediu nu avea pe deplin, și după cum apă văzută din cărțile parcurse integrale de mine, conștiința devenirii și finalității lui istorice. Ba ceva mai mult, dându-și în mod înconștient seama că vor deveni piese de muzeu post-michelangelian, oamenii Evului-Mediu nu brodit-o ca E-nu-Mediu cu aștea...”

Dacă bombasticismul juveni (ca una din multiplele forme ale extemporalității) îi pot fi acordate — bineînțeles — până la un anumit punct — circumstanțe ușurătoare de vîrșie, există în schimb și un altfel de bombasticism, unul deghizat și omeșt, reșut, așa zice academic, greu de descifrat dacă aparține gazetarului de talent sau omului de știință.

Superstiția dogmatismului a creat la noi o mistică a tehnicismului abstractizant, un cult pentru expresia calmă, sobră, uscată, lină, neînșelătoare, cutucă cu ată albe, fără de care o altfel de dialectică (simplic de pildă) n'ar merita să fie luată în considerare.

În loc să fie un mijloc de îndrumare și definire a

(Urmare în pag. 2-a)

BAROCUL ARTA MARILOR SBUCIUME OMENEȘTI

de OVIDIU PAPADIMA

Să vorbești despre arta BAROCULUI, în aceste vremi de mare fierbere a omenirii, de mare sbucium al bietului suflet omenesc scrivit de urașa măgmarie a rasboului, nu e de loc aiat de țara rost, și țara legătură, pe cât ar putea pare în primul moment de ganuire. Nu înseamnă de loc ca, vorbind despre arta aiat de tragic și de sbuciumat omenească a Barocului, să discutăm o simpiă și depărtată problemă de istorie a artelor. Toamă prin acest tragism al ei, prin sbuciumul din ea, arta Barocului e foarte aproape de grozava tensiune sufletescă în care trăim noi astăzi. Iar prin împrejurările extrem de frămîntate și de turburi în care va nascut, arta Barocului e foarte aproape de împrejurările în care s'ar putea naște în zilele noastre o nouă și mai ales sinceră formă de artă.

E adevărat totuși că toate aceste lucruri sunt greu de lămurit dintr-o dată — așa încât să stărnesc dela început interes pentru această artă aiat de puțin știută, — mai bine zis: aiat de greșit cunoscută din istoria artei europene. În timp ce noțiunile de Renaștere, de Gotic chiar, sunt privite de marea publică cu o simpatie foarte admirabilă, de multe ori foarte respectuoasă, chiar dacă nu sunt pricepute bine, — noțiunea de Baroc, astăzi înca la noi pentru marea parte chiar a oamenilor de cultură, se leagă de o mulțime de elemente secundare, peiorative. Această considerare, care capătă adesea forme de dispreț, e o moștenire de care foarte mulți dintre noi n'au scapat încă. Să avem dela început curajul de a spune că e foarte nedreaptă în spiritul ei. Acest curaj îl vom avea în chip foarte ușor, fiindcă pentru a spune ceva atîd despre Baroc în aceste pagini nu va trebui să încercăm cu orice preț riscul unor păreri personale. Chiar dacă am dori aceasta, dînturîm orgoliu foarte des la oameni care cred că au aiată înțelegere, cultură și forță creatoare, încât să vadă unele lucruri din lumea aceasta sub o altă față, în chip cu totul nou și deosebit de cel în care le-au văzut toți până acum, nu am putea avea în legătură cu Barocul nici emoția acestor riscuri, nici mîndria acestei îndrăzneală. Pentru simplul și bunul motiv că aceasta a făcut-o, în timpul din urmă, destul de mulți inaintea noastră. Și acestia au fost mult mai îndreptății și mai competenți decât noi: nume consacrate de istorici ai culturii din occident, în ultimele trei decenii.

E adevărat, cum am spus dela început, că la noi noțiunea de Baroc e pentru mulți încă un termen de deprecieră. Pentru ei, „Baroc” e ceva surprinzător, umflat, până la grotesc. Un tip baroc e pentru mulți încă din obișnuita lume de cultură românească un tip lubitor de ornamente îngrămădite țără rost și cu nemiluita un tip chinat și scuit în sinea lui, a căru neînșie însă nu te impresionează, ci e dimpotrivă în stare să-ți dea un sentiment de comie sau cel puțin de compatimiere. Se întrebăm de ce astfel noțiunea de Baroc pentru o pictură bălățată, încercată de artistul violent, pentru o poezie în care comparățiunile, metaforele, se îngrămădesc cu nemiluita și în chip obsositor, pentru o femeie chiar, care se înroznează înutil.

Dacă am vrea și noi să întrebăm noțiunea de Baroc în sensul acesta, înseamnă noastră nu și-ar mai avea rostul. Ar fi un fapt de încultură căruia nu s'ar putea țera ceea ce i se țieră unei conversații de toate zilele.

Să fim drepti însă. În părerea aceasta, oricâtă greșală ar exista, aceasta nu e nouă. Ea are o largă temelie istorică și a fost la început aproape a tuturor. Noi vedem astăzi, într'adevăr, Barocul și-l condamnăm la fel ca stăția alții, în numele neoclasicismului, în numele spiritului clasic. A fost o vreme în care se credea că arta clasică mai poate fi reînviată printr-un neoclasicism, care a putut da creații de sculptură monumentală și de arhitectură mai ales, care să pună peocea pe căte un întreg mare oraș de cultură, cum sunt Parisul și Berlinul, și să le dea astfel o personalitate proprie. Noi, cei de azi, însă nu mai credem în posibilitatea unei reînvieri absolute a spiritului clasic — în neoclasicism adică. Suntem însă deprinși cei mai mulți, încă din școală, să admirăm acest clasicism ca un sumum, ca un picic al artei, pe lângă care toate celelalte și se par inferioare. Cu atîta mai inferior trebuie să apară judecat astfel Barocul lângă clasicism, deoarece îi e cu totul opus, atît ca spirit cât și ca realizări artistice.

La fel l-au privit și cei din vremea lui, prin contrast cu formele măsurate și senine ale artei Renașterii. Chiar numele lui exprimă această părere. Baroc nu e altceva decât cuvîntul portughez baroco, aplicat mai întâi la arhitectura Barocului și mai ales la ornamentele ei. Portughezii numeau Baroco unele pereți pieșci și ciușat formate în scoala lor. Baroco, în transplantarea lui în lumea culturii, a fost astfel un cuvînt care a denumit dela început ceva strănui, în afara obișnuitului, exagerat. Și cu mici nuanțe, înseamnă după cum am văzut așa ceva până astăzi, când totuși se încearcă să i se facă dreptate acestei grandioase epoci de cultură și de artă.

De altfel fenomenul nu e nou în istoria culturii europene. Numai Renașterea și-a lustr dela început ca însăși, cu îndrăzneală, numele care l-a rămas și pe care l-a impus prin orgoliul cu care l-a purtat cât și prin norocul de a înmănușia într-un timp extrem de scurt, mai ales în Italia, un număr impresionant de personalități într'adevăr uriașe. Încolo, mai toate celelalte mari epoci de cultură europeană au trebuit să lupte mult cu timpul până când să-și transforme porecla în renome, — ca să întrebăm în un termen răsunător al războiului nostru dela 77, — adică până să-și impună valoarea chiar prin deamunirea pe care au primit-o la început în ironie.

În cercetarea aceasta am avea un exemplu foarte apropiat: acel romanticism din care a eșit mai tîrziu numele de glorie dar și de frondă al Romanticismului. Dar avem un exemplu și mai clasic, dacă se poate zice astfel, Este al Gotului. Gotic este, tot în numele legilor și propozițiilor clasice pe care le aveau în șăgă, ca moștenire latină, întreaga epocă pe care o cunoaștem astăzi sub acest nume. Isbiți de pregnanța spiritualului nordic, — înclinat spre mari tumulturi sufletesti, preocupat de problemele celelalte lumi, a ideilor și a Divinității, mai mult decât spiritul latin, concretizînd ardența sufletescă și gîndirea mistică în săgețile în dreptate spre cer ale catedralelor cu turnuri ce par să vrea să străbată norii, sau în umbra atîd de bogată produsă de vitraliile din interiorul lor, — Italianii n'au putut înțelega la început această artă și au numit-o produs barbar, al Goților. Astfel i-au dat, printr-o greșală de perspectivă istorică, numele care i-a rămas până azi. A trebuit să vină Romanticismul, cu veacuri mai tîrziu, ca să se simtă înrudit sufleteste cu Gotul, să-l descopere, să-l înțelegă, să vadă în el tot spiritul Evului Mediu și cea mai înaltă înflorire de artă a Creștinătății, — pentru ca Gotul să se poată bucura astăzi de respectul care i se dă de către orice omocultor de artă și chiar de către un om de bună cultură.

Barocul, e drept, n'au avut până acum acest noroc. Reactualizarea lui și începutul de dreptate care caută să i se facă nu e opera unei generații de artiști, ca aceea care a reabilitat Gotul prin Romanticism. Ci se datorăte urui mîntușchii din ce în ce mai larg de cercetători ai istoriei artei, la care s'au adăogat apoi din ce în ce mai mulți cercetători ai întregului fenomen european de cultură. Aceștia n'au fost duși într'aci numai de simpiă pasivă științifică de a descoperi adevărul. E și o preocupare națională în toate aceste încercări.

Cercetătorii aceștia au aparținut la început popoarelor nordice, adică toamă acestora care nu au în trecutul lor gloriile grandioase celor ale Renașterii italiene. Dacă ei nu puteau opune unui Rafael, unui Tizian, unui Leonardo da Vinci figurii contemporane de aceeași mărime, în schimb mai tîrziu puteau cita urmasii toți aiat de acoperțorii de orizonturi, ca un Rubens, sau un Rembrandt. Dar pe aceștia nu-i poți înțelega decât cu totul falsi ori de loc, dacă îi privești prin prizma canoanelor clasice de artă. Căutînd să înțelegă arta lor proprie, spiritul european a fost la început scutit să-i creadă pe fiecare excepțional individualități izolate, a căror

(Urmare în pag. 2-a)

SORIN IONESCU

Pomi destrămăți

NOTAȚII TEATRALE

Natura intimă, limitările și dificultățile pe care arta dramatică singură și le ridică

În ce mă privește cred că această constatare este valabilă nu numai pentru literatură ci și pentru toate artel...

Și să nu se creadă că pentru a reuși o astfel de experiență ar fi nevoie de vreo sursă anormală a fazei...

CRONICA DRAMATICA

TEATRUL „ALHAMBRA”. — ÎN SPAȚIUL ALHAMBRA LINGVISTIC DEPLINA. REVISTA SEMNATA DE D. MIRCEA ȘEPTILICI.

Categoria în care se situază azi, la noi, revista și, ușurată — ca și graba — cu care ea este concepută și lucrată, părește până și genul minor ce i s-a acordat până acum ca va-oare în ale teatrului, rămânând doar drept un simplu pretext de înlebederea unui spectacol...

„mare efect”, încât ele au fost pur și simplu neglijate de răsplata aplauzelor. Recunoaștem însă și reușita unor bucați, din cari: „Teatrul la țară”, „Să nu vorbim astăzi seară de alarmă” și „Zădărnici” ocupă — pentru noi — clasarea unor scrieri pe preferințe deosebite a călătorii...

„Nu poți avea firescul total decât la „Muzeele Grevin”, cu figurinele și manechinele de ceră — ce simțuri în definiție toate acestea în prețenția însăși de a înfățișa viața!... — toate colorate după cuoarea adevărată: Napoleon „palid-rosu”, Mamevucul „negru”, Marat „măsliniu”, apoi toate crinolinele adevărate, mustățile din căuți, pe cap păr adevărat, Pantofole de dansatoare în piciorare, cioapă dibi, tunici de stoffă cu epoleți, cisme de lăc, etc.

„Nu poți avea firescul total decât la „Muzeele Grevin”, cu figurinele și manechinele de ceră — ce simțuri în definiție toate acestea în prețenția însăși de a înfățișa viața!... — toate colorate după cuoarea adevărată: Napoleon „palid-rosu”, Mamevucul „negru”, Marat „măsliniu”, apoi toate crinolinele adevărate, mustățile din căuți, pe cap păr adevărat, Pantofole de dansatoare în piciorare, cioapă dibi, tunici de stoffă cu epoleți, cisme de lăc, etc.

Extemporalitatea

(Urmare din pag. 1-a)

valorilor estetice, la noi critica s'a îndepărtat de adevăratele ei înțelesuri, devenind un scop. Poate puțin sunt aceia care mai jao azi profesione de creații...

Prima, și cred că cel mai esențial, este acela al bagatelozității temei enunțate cu intenția de a o susține. Căci căvintele ce se pot pune pentru a demonstra această alunecare în extemporalitate, ar fi cam următoarele:

- a) — graba; b) — nerabdarea; c) — divagarea; d) — schematismul; e) — trunchierea sau reducerea obiectului până la bagatelizare. Pe urmă, secundul, de ordin ceva mai general, dar schematic tot prin metoda calificativelor. Astfel: f) — incuscina care se poate lesne confunda cu talentul sau erudiția; g) — lipsa de disciplină și conversația preimmară abuzivă; h) — pășirea alături de subiect și nesocotirea, sistematică desigur, a datelor și elementelor pozitive care ar veni în sprijinul argumentației temenice; i) — disocierea ideilor cu promisiunea de-a le reuși în altă parte a scrierii, dar până la urmă nereșpectată sau numai sumar respectată; j) — sleirea forței de susținere egă și până la capăt a tezei și stângacele folosire a instrumentelor de investigație în cercul aparent înconștient al pr-biemi; k) — rezervele față de anumite izvoare de informație care ar trăda incultura și factiositatea; l) — lipsa de omogenitate și echilibrul în arhitectura frazei, cum și în înfățișarea — beția de cuvinte caracteristică spiritelor impulsive înclinate spre greșit formate, în scopul obținerii unui efect minim prin metoda cantitatului...

„Nu poți avea firescul total decât la „Muzeele Grevin”, cu figurinele și manechinele de ceră — ce simțuri în definiție toate acestea în prețenția însăși de a înfățișa viața!... — toate colorate după cuoarea adevărată: Napoleon „palid-rosu”, Mamevucul „negru”, Marat „măsliniu”, apoi toate crinolinele adevărate, mustățile din căuți, pe cap păr adevărat, Pantofole de dansatoare în piciorare, cioapă dibi, tunici de stoffă cu epoleți, cisme de lăc, etc.

„Nu poți avea firescul total decât la „Muzeele Grevin”, cu figurinele și manechinele de ceră — ce simțuri în definiție toate acestea în prețenția însăși de a înfățișa viața!... — toate colorate după cuoarea adevărată: Napoleon „palid-rosu”, Mamevucul „negru”, Marat „măsliniu”, apoi toate crinolinele adevărate, mustățile din căuți, pe cap păr adevărat, Pantofole de dansatoare în piciorare, cioapă dibi, tunici de stoffă cu epoleți, cisme de lăc, etc.

„Nu poți avea firescul total decât la „Muzeele Grevin”, cu figurinele și manechinele de ceră — ce simțuri în definiție toate acestea în prețenția însăși de a înfățișa viața!... — toate colorate după cuoarea adevărată: Napoleon „palid-rosu”, Mamevucul „negru”, Marat „măsliniu”, apoi toate crinolinele adevărate, mustățile din căuți, pe cap păr adevărat, Pantofole de dansatoare în piciorare, cioapă dibi, tunici de stoffă cu epoleți, cisme de lăc, etc.

„Nu poți avea firescul total decât la „Muzeele Grevin”, cu figurinele și manechinele de ceră — ce simțuri în definiție toate acestea în prețenția însăși de a înfățișa viața!... — toate colorate după cuoarea adevărată: Napoleon „palid-rosu”, Mamevucul „negru”, Marat „măsliniu”, apoi toate crinolinele adevărate, mustățile din căuți, pe cap păr adevărat, Pantofole de dansatoare în piciorare, cioapă dibi, tunici de stoffă cu epoleți, cisme de lăc, etc.

Răspunderile științei

(Urmare din pag. 1-a)

în valoarea moralizatoare a științei, prin aceste rânduri din prefața unei scrieri de tinerete, l'Avenir de la Science: „Omul format după disciplinele științei valorează mai mult, în definitiv, decât omul instinctiv al veacurilor credinței. El nu cade în greșelile la care insul incult este fatal îndemnat. E mai luminat, făptuiește mai puțin crime, e mai puțin sublim și mai puțin absurd. Aceasta, se va spune, nu valorează căl Paradisul pe care știința ni-l răpește. Mai întâi, cine știu dacă ea ni-l răpește? Și apoi, în definitiv, nu sărăcești pe ni-meni dacă-i scoți din portofel valorile proaste și bancnotele false. Mai bine puțină știință bună decât multă știință proastă și bancnotele false. Mai bine mărțișurește ignoranța decât cine-și închipe cu știe multe lucruri pe care nu le știe”.

Încrederea în influența binefăcătoare a cunoașterii științifice asupra moralității insului omeneș a mai fost afirmată în istoria gândirii. Socrate pretinde că răul vine din neștiință și că deci, omul știutor nu poate păcătu. Intelectualitatea cunoașterii era atât de categoric afirmată, încât el argumenta că e mai greu de suportat nedreptatea pe care o facem altuia decât aceea pe care ni se face, — suferința morală fiind mai mare în primul caz. De ce în primul

caz? Pentru că atunci știm, suntem deplin răspunzători. În spirit socratic, conștiința morală înseamnă mai degrabă libertate morală: o depășire a procesului conștiinței în care suntem parte, prin cunoașterea mecanismului conștiinței însăși. În același spirit științific, care acordă cunoașterii o virtute moralizatoare, mi se pare și această observație a lui Paul Valéry, ca o corespondență peste milenii a cugetării socratice: „Să faci binele ca unul care poate face răul”. Cunoșcând dialectica binelui și a răului să alegi binele, nu sub constrângerea regulii sociale dar sub unghiul depășirii libertății morale, dominându-ți conștiința prin cunoașterea mecanismului ei. Din nefericire, exemplul unor Socrate, Renan sau Paul Valéry n'ar putea fi generalizat. Influența moralizatoare a științei se va reduce, probabil, întotdeauna la o elită, alături de care mulțimile vor continua să trăiască pentru satisfacerea imediată a simțurilor și intereselor egoiste, păzind de teama sancțiunilor, regula morală și regula socială, totuși mereu în stare de cele mai grozave excese, ori de câte ori teama de răspundere și sancțiuni nu le va mai ține în frâu. Știința nu este accesibilă mulțimilor decât sub aspectul ei tehnic, aplicativ, al mașinismului care a deformat umanitatea și a denaturat-o. Dar adevăratul spirit al științei, pe care un savant ca Julian Huxley li socotește drept temelie necesară noului umanism științific al civilizației viitoare, acesta va fi întotdeauna atributul câtorva aleși, niciodată prea mulți.

I. M. LEHLIU

MIHAI NICULESCU LIVIU BRATOLOVEANU

BAROCUL ARTA MARILOR SBUCIUME OMENEȘTI

(Urmare din pag. 1-a)

grandoare crește tocmăi prin faptul că stau singuri cu genul lor și contrazic fiecare în felul său regulile artei. Adăncindu-i însă mai bine, cercetându-i mai îndelung, s'a văzut că e ceva comun între ei și că în adevăr, pe deasupra singularităților lor evidente, ceva care ține de înțelesul timpului lor, de credințele lor, la fel cu stăția mărunți și neînsemnați care le seamănă. Unul dintre marii cercetători de artă care au deschis drum pentru această largă înțelegere a fost Heinrich Wölfflin. Ar fi însă cu totul greșit să credem sau să afirmăm că el ar fi vrut să reabiliteze Barocul. Nu, el a vrut mult mai puțin, — de aceea a reușit atât de mult. A vrut să-l ajute pe omeneș să înțeleagă mai multe forme de artă plastică, nu numai pe cea clasică. A căutat astfel să arate că există opere de artă tot atât de valoroase, însă cu totul opuse ca spirit, deci ca realizare. Și-a dat seama că sunt cel puțin două tipuri de operă de artă, total deosebite. În primul există multiplicitate, intrinsecă unitate; adică într-unul fiecare parte e simțită ca ceva de sine stătător, pe când în celălalt atenția față de părți e sacrificată în favoarea totalului. Unul dă atenție suprafețelor, reliefului, — celălalt dă atenție adâncimii, atmosferei. Unul construiește în forme închise, precise, — celălalt se pierde într-o admirație nestăvilită a spațiilor vișii. Unul e tipul clasic, celălalt e tipul baroc. Nu ne interesează acum dacă Wölfflin a pornit în crearea celui de al doilea tip, — opus celui clasic, care era cunoscut, — dela tipul baroc, sau dacă a ajuns la tipul baroc căutând acel tip de operă de artă care s'ar deosebi cel mai mult de tipul clasic. Nu ne interesează nici dacă mai există altele tipuri de artă, în afară de cele două văzute de Wölfflin. Unii cred că sunt trei de toate, alții sunt convinguți că au găsit patru. Pentru noi însă esențialul e că dela Wölfflin tipul baroc e recunoscut în felul său aparte ca având o valoare artistică tot așa de înaltă și de evidentă ca și tipul clasic.

S'a văzut astfel treptat că, — departe de a reprezenta un fel maladiv și prea personal de a înțelegere arta, și nici o epocă de degenerare, după cum se pare a ajuns-o clasicismul, — Barocul este forma de artă și de cultură a unei mari epoci europene, cu idealul ei, cu istoria ei, cu tipul ei omeneș aparte. O epocă tot atât de grandioasă ca și Romanismul dela începutul Evului Mediu, ca și Goticul dela sfârșitul lui, ca și Renașterea. Unii cercetători mai entuziaști, văd în Baroc chiar „ultima epocă de mare cultură unitară, în gândire ca și în creație, din viața spirituală europeană. Ei pun accentul pe marea unitate a Barocului lui, la fel, ca și Goticul, la fel ca și Romanismul, la fel ca și Renașterea. După Baroc, apele nu se mai unesc nicădată desăvârșit în cultura europeană”. Grafia Barocului se amestecă astfel cu rațiunea rece a Enciclopedismului. Romanismul e un fenomen atât de complex în Europa încât cu greu îl poți aduce la un numitor comun. Să nu mai vorbim de ideile și de arta din secolul XIX. Noi nu mergem atât de departe însă. Ne mulțumim să constatăm că Barocul e o mare epocă de artă și de cultură, de o unitate impresionantă, cu personalități urașe și mărunte, cu urcuri și soborosiuri, la fel cu oricare mare epocă de artă din trecutului Europei. Ca toate celelalte, are rădăcini, are influențe, are roade și urmași. Rădăcinile Barocului stau în imensa întreprindere de toate felurile: politică, socială, economică, spirituală, — ce a urmat marilor frământări însele în toată Europa de către Reformă, volemă mișcare religioasă al cărei orș principal a fost Martin Luther. Ea a pus capăt epocii de mare mândrie a omului ca om, a individualității ca unică măsură a lumii, de entuziasm pentru puterea lui de a fi asemenea Zeilor în forță și frumusețe, acelei epoci de triumf a omului ca om și nimic altceva, care a fost epoca Renașterii. Această epocă a Renașterii a fost în aceeași vreme și creația și rezultatul aceluia fascinant om al Renașterii, a celui ce atăna țeluri și bogat al orașelor independente italiene, olandeze sau germane, — care putea să fie ce voia: negustor cu vase trimise peste mări și țări; cardinal rafinat și amic al Papei; aristocrat prieten al principiilor ca un Albert Dürer sau Leonardo Da Vinci; Doge în Venetia. Statuierul din Olanda, sau constructorul și proprietarul unui întreg cartier de oraș, cum a fost Flügler în Augsburg. Omul acesta orgolios al Renașterii și-a găsit pierderea printr-o spărtură în propria lui conștiință. O spărtură pe care a ascuns-o lumina veselă și imbelșugată a Sudului, dar pe care a ajutat-o lumina rece și difuză a Nordului. Și atunci omul orașelor Nordului a intrat într-o criză din ce în ce mai adâncă de conștiință. Tot trecutul lui medieval, de spăime și fioriuri în fața puterii și judecării lui Dumnezeu, a reînviat în sufletul său la privești lipești totale de conștiință a păcatului, — la care ajunșese viața închinată numai frumuseții și plăcerii, așa cum fusese ea pornită de Renaștere în Sud. Din această criză a legii uriașă frământare a Reformei, Urmarea ei au fost sângeroasele lupte interioare provocate în diferite țări de reacția Sudului catolic

impotriva Reformei. Luptele acestea au produs la început un val de ideii ale Reformei, care a întreprins toată Europa. Dar rezultatul lor, după un timp de grele săngerări, a fost mai mult decât deosebit: orșă în început. Sidal cabole a înțepat reacțiunea militară, care a dus aproape la pustirea mândrelor orașe de bogăți negustori din Olanda, Biserica Sudului catolic a început organizarea formidabilei armate religioase a ordinelor călugărești, în frunte cu cea de atât de adăncă și fină cărtărie, a Lesuților. În Franța monarhia ajunge la culminanță în persoana și epoca Regelui Soare. În foarte mu'te părți din Europa, — din săngerarea și dezastrelor politice al burgheziei orgolioase, bogate și libere, a orașelor reformate, — se ridică puterea prinților laici și a demnităților bisericești. Omul mândru și independent al Renașterii dispare, spre a lăsa locul unui om care se simte răzădă parit dintr'un tot, fie ace la loc: Monarhia, fie religioasă: Biserica. Dar cercurile spirituale ale Renașterii nu puteau fi nitate. Omul nou al Contra-Reformei se supune dar nu abdică. El înțelege autoritatea, dar nu se uită pe sine. E întreprinderea de putere ce se arată sdrobitoare a Bisericii, dar nu poate renunța la toată poșta păgână de viață, pe care i-a lăsat-o în sânge Renașterea. Se simte acum om păcătos și supus autorității judecătore, a lui Dumnezeu, a clerului și a prinților care reprezentați al lui Dumnezeu pe pământ. Dar nu poate uita că în Renaștere el se ridicase până la orșonii și frumusețea liberă a unei vieți asemenea Zeilor. Din toate acestea, rezultă o mare și tragică tensiune interioară — între viață și simțire, între gând și faptă. Totul se începe strâns: Biserica îl lega pe om prin autoritatea ei până la fatalism. Statul îl copleșește cu autoritatea lui până la absolutism. Curțile regilor și ale prinților lui o viață fastuoasă dar extrem de severă în ordinea ei. — cu totul alta decât tentața vieții principiilor Renașterii. Iezuiții duc o viață tot atât de rafinată ca și a Papilor Renașterii, însă extrem de lucid și de pu' organizată, supusă regulilor și canonelor ordinului monahal. După ce Renașterea descoperise valorile imanente a e' vieții, descoperise trupul omului și lumea pământului, după ce Contra-Reforma părălise din nou Europa cu săbiile de flacără ale Duhului, — omul Barocului, omul secolului XVII, stie acum că există amândouă aceste lumi și simte că trebuie să le împoace în sufletul său. Omul Barocului e astfel constient de trupul lui bogat, de toată suma de frumusețe dulci ale vieții, cu care îl îmbucinosse Renașterea, — dar le pune pe toate în serviciul lumii celelalte, a Transcendentului. Contra-Reforma reînnoiește Creștinismul. El triumfă în Baroc. Strălucirea și fastul vieții de Renaștere sunt urcate acum până la fantastic. Omul Barocului este supus acestei străluciri a Bisericii ca și a Curții Princiare. Însă acestea, la rândul lor, au învățat și ele ceva din lupta Reformei și Contra-Reformei. Nu li mai umblie pe om, — ca Biserica în epoca romantică, — prin rigiditatea și masivitatea arhitecturii ei, care se apropie ca și de cea egipteană,

nici prin figurile încruntate ale lui Isus Pantocrator și ale Sfinților, care și-au găsit expresia cea mai puternică în mozaicurile bizantine. Nici nu li educa bărbătește și sobru pentru frumusețe, ca și ul arhitectural și plastic al Renașterii. Spiritul Barocului li lingusește pe om, îl încântă. Arhitectura Barocului e astfel o adevărată vrajă în piatră, în care totul e pus la contribuție ca să-l facă pe om să simtă ca și că ar fi în stăruie cerești. Starea la care omul s'a ajuns omul Barocului prin toată arta lui este cea a extazului. Dar extazul e tocmă în sfârșirea cu întreaga ta ființă spre cer, este puțința nu numai de a-l înțelege pe Dumnezeu cu gândul ei și aceea de a-l simți cu tot trupul, de a avea conștiința că te ridici cu corp or tot în lumea spirituală. Paradoxul acesta îl realizează desăvârșit întreg Barocul, — și el li formează trăsătura de epelenie. Pe el li exprimă Jozeful Giordano Bruno, când are mistica înțelegere a ființei omenești care se dilată până la marginea lumii, contopindu-se cu Dumnezeu, — fiindcă „una e în tot și toate sunt una”. Pe el li exprimă lumea nesfârșită de mărire a picturii lui Rubens, mărire care poartă epine de mândră transfigurată de extaz pe trupuri de bacante pline de viață. Pe el li exprimă mai răzui lupta tragică între umbră și lumină din toate tablourile lui Rembrandt, lupta dintre mizeria omenească și strălucirea supra umană a artei, în ațeata din pânzele sale ca acea a omului cu chipăra de aur. Pe el li exprimă arhitectura severă și totuși așa de exuberantă a Palatului de Versailles. Pe el li exprimă falomasa biserică a Sfântului Iohann Nepomuk din Munchen, în care arhitectul ei, frașii Assam, reușește să-l dea impresia infinitului cosmic într-un spațiu de câțiva metri pătrați numai prin onduarea nesfârșită a finilor, dintre cari nu e niciuna dreaptă, prin evitarea aproape totală a unghiurilor, prin nuanțarea infinită a corioilor zgrăvirei, și prin faptul că lumina nu-și vedește soriginea de loc, venind din ferestre care sunt ascunse cu totul de marginea galerei superioare a bisericii, formând un tavan plin de umbre și raze difuze, care și-l dau impresia unei înălțimi fără sfârșit. Pe acest om însăși îl exprimă tragedia a sflece sfârșiri interioare a trecut, dar și cu ațeata stări de extaz, cu ațeata patimă omenești nestăvilită, dar și cu ațeata sublimă înălțare spre ceea ce poate fi mai pur și mai înțelegere în om, — a curteanului bine crescut din Franța Racine, și a comediantului necunoscut plin de tot venitul vieții dar și de toată înțelepciunea cârșilor, care a fost Shakespeare în Anglia. Toți aceștia, — și ațeata alții mai mici și mai puțin celebri din jurul lor — au fost martorii unui timp frământat și au deșert în fața isorilor, pr'n arta lor, o luptă măritorie pentru acest timp. Din această măritorie patetică a crescut una din cele mai încreditate, dar și mai fascinante epoci din istoria artii europene. De această măritorie își vine să de apropii astăzi, ca de ceva tragic înrudit cu situația spirituală a timpului nostru, brăzdat de ațeata mari cutremure. OVIDIU PĂPĂDIA

MIHAI NICULESCU LIVIU BRATOLOVEANU

MIHAI NICULESCU LIVIU BRATOLOVEANU

NOTAȚII TEATRALE

Natura intimă, limitările și dificultățile pe care arta dramatică singură și le ridică

TEATRUL „ALHAMBRA”... IN SPAȚIUL ALHAMBRA, LINIȘTE DEPLINĂ... REVISTA SEMNATA DE D. MIRCEA ȘEPTILICI.

Categoria în care se situază azi, la noi, revista și, așadar, ca și graba — cu care ea este concepută și lucrată, păstrează până și genul minor ce i s-a acordat până acum ca va avea în ale teatrului, rămânând doar drept un simplu pretext de încheierea unui spectacol.

Pentru așa ceva și grija unei cronice, e sa nu fie mai mult decât o dorință, înlocuind, în loc de o absență care — în fond — s-ar fi curvenit, dacă am ține seama că organizarea acestei premiere a avut „succesul” vânzării de locuri până și a celor rezervate croncarilor.

De-a se scoti — probabil — că peste lauda unui început, nu e decât consecrația și că altceva decât un gust larg îngăduitor al publicului n'ar exista, care să-l impiedice succesul.

Ori, socotite acestea au unei ori darul să întărească sau chiar să modifice înțelesurile așteptate, făcând într'un debut o abatoare dea conștient, dar dintr'un gust îngăduitor al publicului; un judecător, aspru, neduspus la conștient.

S'a văzut — doar — că rezerva s'a pus în primul eșec scene seonate de autor drept de

„mare efect”, încăt ele au fost pur și simplu neglijate de răspundătorii.

Revenind acum la subiect, și pentru o mai deplină înțelegere a temei de recunoaștere a cadrelor în extemporale, vom încerca o succintă grupare a lor.

Pentru aceasta însă va trebui să admitem extemporalele două caractere bine definite, dar care, din punctul de vedere al metodei, se pot împărți în două grupuri.

Prințul, și cred că cel mai esențial, este acela al bagatelizării temei enunțate cu intenția de a o susține. Categoriile ce se pot pune pentru a demonstra această aluzare în extemporale, ar fi cam următoarele:

- a) — graba; b) — nerăbdarea; c) — divagarea; d) — schematismul; e) — trunchierea sau reducerea obiectului până la bagatelizare; f) — urzirea, secundul, dar ordin careva mai general, dar schematizat tot prin metoda calificat-velor; g) — înșurubirea care se poate lesne confunda cu talentul sau erudiția; h) — lipsa de disciplină și conversația preumărată abuzivă; i) — pășirea alături de subiect și nesocotirea, sistematică asigură, a datelor și elementelor pozitive care ar veni în sprijinul argumentației temei; j) — disocierea ideilor cu promisiunea de a le reveni în altă parte a scrierii, dar până la urmă nerepectată sau numai sumar respectată; k) — stăruirea forței de susținere egală și până la capăt a tezei și stăruirea folosire a instrumentelor de investigație în cercul a parent înconștient; l) — rezerve față de anumite izvoare de informație care ar trăda incultura și factositatea; m) — lipsa de omogenitate și echilibru în arhitectura frazei, cum și în înșurubirea — beția de cuvinte caracteristică spiritelor impulsive încă neformate, sau greșit formate, în scopul obținerii unui efect minim prin metoda cantitativului.

De sigur, datele urzite de noi mai sus nu pot fi luate ca regulă generală, ele putând fi folosite în parte sau completate după împrejurări; în schimb, pot da oarecari indicații asupra semnelor care vestesc locul de unde vine și unde sfârșete termenul măștinat al superficialității dăunătoare, adică al extemporaliștilor.

Nu suntem primii propozitori unei noi alchimii verbale, dar o acceptare a termenului sugerat și, mai ales, o revenire cât de târzie, din afară, asupra lui, n'ar face decât să lărgescă noțiunea cuvântului; — iar discuția ar fi atât de utilă, și cu atât mai binevenită, cu cât extemporaliștii este o boală a timpului nostru, una periculoasă și destul de ucigătoare, care atacă la orice vârstă și de care foarte puțini se vindecă.

MIHAIL NICULESCU LIVIU BRATOLOVEANU

Extemporalitatea

(Urmare din pag. 1-a)

valorilor estetice, la noi critica s'a îndepărtat de atriutele ei mijnice, devenind un scop. Foarte puțini sunt aceia care mai jao azi profesiune de creații. Se așteaptă tot mai puțin intenția nemărturisită a unei sustrageri, a unei izolări în clar, cu supieții beneficiari ei. Ori, rostul criticii nu este de a se șantajiza în sine, ci de a se șantaja pe alții, de a fi mereu vie, prezentă, în câmpul artei.

Între istoria și critică trebuie deci făcută o deosebire. Argumentul insepărat al lui Filippini, într-una din articolele sale, este de a se șantaja pe alții, de a fi mereu vie, prezentă, în câmpul artei.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În rolurile feminine, d-nle Gaby Rădulescu și Getta Iliescu s'au schitat onorabil.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

II In ce mă privește cred că această constatare este valabilă nu numai pentru literatura dramatică, ci pentru toate artele!

La fel! N'ai firescul total!? N'ai să-l poți surprinde decât cu un „Leica”, cu un „Kodak”, cu un „Voiglander” sau cu un „Zeiss”!

La fel! Nu poți avea firescul total decât la „Muzeul Grevin”, cu figurile și manechinele de ceară — ce simțire în definitiv toate acestea în prețenția înșăși de a înfățișa viața!... — toate colorate după culoarea adevărată: Napoleon „palid-rosu”, Mamețul „negru”, Marat „măsliniu”, apoi toate crinolinelile adevărate, manșetele din cârpi, pe cap păr adevărat, pantofii de dansatoare în pictură, cioapi albi, tunici de șofia cu epoleți, cisme de lac, etc.

Întrebarea, însă, este: aceasta mai e artă? Nu! Închipuiți-vă și-l cineva pe „Moise” al lui Michael Angelo realizat de sculptorul respectiv, cu barbă făcută real, cât mai real posibil, cât mai „fresc”, eventual chiar dintr-o barbă adevărată, părul din cap la culori „naturale”?

Pe când așa? O barbă din piatră, va putea zice cineva!... Chiar din piatră pentru că, iată, tocmai piatră îi dă imortalitatea! Piatră, bronzul, etc.

Acum în altă primărie, dar convergând către aceeași concluzie, în să reamintesc aceste mișcări literare din acea epocă de dezvoltare literară care a urmat fostului războiu mondial, cari, socot eu, ne furnizează un exemplu foarte semnificativ. Din aceste mișcări — dadaism, suprarealism, constructivism, mișcarea lui Tristan Tzara, etc. — mulți sunt aceia cari s'au întors cu timpul de pe acest drum, îndreptându-se către formele poetice tradiționale.

Chiar Jean Cocteau, care imediat după războiul mondial s'a integrat și al acestor mișcări — așa putea spune chiar că a început cu suprarealismul, cu scrisul necenzurat, cu redactarea omnică, etc. — a revenit după aceea la versul neoclasic, la disciplina poetică, la necesitatea autoconstrângerii, la forme de respect!

Cu alte cuvinte, la ceace în ultimă esență vreau să fie concluzia acestor rânduri: la dificultățile pe care arta singură — sicare artă în conformitate cu natura ei — și le ridică pentru tot, ea, și le rezolvte!

Arta este această formă și această dificultate învinsă! Cuvântul, sunetul sau materia supusă, pliată. Spre a da un exemplu, iată să încercăm o experiență simplă: să păstrăm absolut toate cuvintele, expunerile poetice, toate imaginile cele mai minunate din orice poem, ori cât de frumoase ați voi, dintr'un sonet, de exemplu — dintre cele mai frumoase cu putință, fie declarat ca atare printr'un consens critic obiectiv cât mai general, fie după generalitatea unor aprecieri subiective ale unei cât mai mari mase de oameni — și după aceea să încercăm să-i desfacem elementele dar numai intr'atât încât să nu mai înveșmăntăm haina versului și a formei fixe a sonetului.

Și să nu se creadă că pentru a reuși o astfel de experiență ar fi nevoie de vreo s'incare anormală a frazei. Nicidecum. Experiența va reuși tot atât de bine, ba poate și mai bine, chiar printr'o simplă repunere a elementelor morfologice și sintactice ale frazei exact la locul lor, adică, la dreptul vorbind, tocmai refăcând fraza sau propozițiunea așa cum trebuia să fie ea dela început, în forma cea mai corectă și mai pură din punct de vedere gramatical. Deci cu mult mai corectă decât cea realizată în forma versificată!

Așa dar, am putea spune în concluzie că frumusețea acelor versuri începe abia de acolo de unde regulile frazei ale scrierii și vorbirii sunt sfărâmate, din momentul în care ele au fost forțate spre a se putea intra în alte formule, învingându-se alte dificultăți.

Așa dar, cum am spus, cu absolut aceleși cuvinte și absoțu aceleși metafori și absoțu aceleși expoziții și intenții poetice!

Nu mai că, aranjându-le nu chiar cum le-a aranjat poetul ci, din contra, într'un mod firesc, așa cum dela început cerea în mod normal o frază corectă!

Și astfel se va vedea diferența. Ceace, implicit, demonstrează că de multe ori arta în sine se reduce la o simplă dar adăta de greal... — realizare a „mei”.

Cu alte cuvinte un triumf asupra unor dificultăți pe care arta — sieși — singură și le propune.

Deaceia, în prezența unui sonet de vârstă, precum și a oricărei poezii din toate punctele de vedere admirabilă, pe deoparte, și de altă parte a câtorva lucruri ori cât ar fi ele de bine spuse, într'un poem în proză sau în versuri albe, sau fără ritm, sau fără ordonare a imaginilor, etc., vei avea întotdeauna impresia — oricât de surprinzătoare li s'ar părea celor ce cultivă încă versul liber — că atunci când în fața unui sonet care a pliat limba, a făcut-o fluidă și a supus-o tuturor nevoilor și intențiilor poetice ale inspirației, ești în adevăr în fața artei, — în timp ce altfel ești în fața a ceva nedesăvârșit, a ceva neisprăvit ca lucrul poetic, a ceva de mântuială.

Ori, aceste elemente sunt dificulțțile speciale — în cazul nostru — a artei poetice.

Exemplu: rima. Exemplu: rimele. Exemplu: Reguliile poeziilor cu formă fixă.

Nu mai când răspunderile se identifică în unitatea conștiinței, solidaritatea interumană este deplină și valabilă; dar e greu de crezut că omenirea va ajunge vreodată la această unificare morală. Ceea ce se întâmplă sub ochii noștri desrădăcează temeiurile încrederei înului omenesc în semenul său.

Solidaritatea răspunderilor e denunțată, conștiința valorilor morale trădată și omul își simte condiția lui ca pe o singurădată fără leac sub domina absurdului și arbitrarului. În astfel de împrejurări pare să se verifice mai mult ca oricând scepticismul faimos al exclamației a lui Voltaire: „Lumea e un imens naufragiu, scape cine poate!”

Exclamația impresionează, ca un strigăt pomit din inimă, dar nu putem întăria în preajma ei, nu o putem primi ca pe o concluzie definitivă. Este în natura gândirii omenestii să nu se oprească vreodată asupra unui gând lămit, dincolo de care n'ar mai putea gândi. Recunoșcând naufragiul valorilor — ceea ce face cu neputință realizarea unei conștiințe morale unitare, — nu ne putem opri totuși de-a ne întreba datorită căror cauze se întâmplă așa și nu altfel.

Pentru spiritul științific, faptul că omenirea atât de înaintată în ce privește civilizația tehnică a rămas totuși, în practica socială, mai aproape de primitivitatea manifestărilor instinctive, se doarește mai ales fanatismului religios, care adresându-se afectivității și instinctelor a împiedicat progresul moral posibil numai într'o atmosferă favorabilă liberei cercetări și exprimării a gândului. Către jumătatea veacului trecut, Renan își mărturisea încrederea

în valoarea moralizatoare a științei, prin aceste rânduri din prefața unei scrieri de tinerețe, l'Avenir de la Science:

„Omul format după disciplinele științei valorează mai mult, în definitiv, decât omul instinctiv al veacurilor credinței. El nu cade în greșelile la care insul incult este fatal îndemnat. E mai luminat, fapțiunile mai puțin crime, e mai puțin sublim și mai puțin absurd. Aceasta, se va spune, nu valorează cât Paradisul pe care știința ni-l răpește. Mai întâi, cine știe dacă ea ni-l răpește? Și apoi, în definitiv, nu s'arăcești pe ni-mic dacă-i scoți din portofel valorile proaste și bancnotele false. Mai bine puțină știință bună decât multă știință proastă și bancnotele false. Mai bine mărturisesc ignoranța decât cine-și închipue că știe multe lucruri pe care nu le știe”.

Încrederea în influența binefăcătoare a cunoașterii științifice asupra moralității înului omenesc a mai fost afirmată în istoria gândirii. Socrate pretinde că răul vine din neștiință și că deci, omul știutor nu poate păcătui. Întăietatea cunoașterii era atât de categoric afirmată, încât el argumenta că e mai greu de suportat nedreptatea pe care o facem altuia decât aceea care ni se face, — suferința morală fiind mai mare în primul caz. De ce în primul

impulsiv Reformei. Luptele acestea au produs la început un val de idei ale Reformei, care a cutremurat toată Europa. Dar rezultatul lor, după un timp de grele săngerări, a fost mai mult redus decât sporit lor de-a început. Sădă călăie a în-țeput reacțiunea militară, care a dus aproape la pustiirea mândrelor orașe de bogăți negustori din Olanda, Biserica Suedului catolic a început organizarea formidabilei armate religioase a ordinelor călugărești, în frunte cu cea de atât de adâncă și fină cărturarie, a fesișilor. În Franța monarhia ajunge la culminația în persoana și epoca Regelui Soare. În foarte multe părți din Europa, — din săngerarea și dezastur politic al burghezilor ortodoxe, bogate și libere, a orașelor reformate, — se ridică puterea prinților laici și a demnițailor bisericesti.

Omul mândru și independent al Renașterii dispare, spre a lăsa locul unui om care se simte fără parte dintr'un tot, fie acea laie: Monarhia, fie religioasă: Biserica. Dar curierile spirituale ale Renașterii nu puteau fi uitate. Omul nou al Contra-Reformei se supune dar nu abdică. El înțelege autoritatea, dar nu se uită pe sine. E cutremurat de puterea ce se arată zdrobitoare a Bisericii, dar nu poate renunța la toată poșta păgână de viață, pe care l-a lăsat-o în sânge Renașterea. Se simte acum om păcătos și supus autorității judecătorești a lui Dumnezeu, a clerului și a prinților ca reprezentanți ai lui Dumnezeu pe pământ. Dar nu poate uita că în Renaștere el se ridicase până la orgoliul și frumusețea liberă a unei vieți asemenea Zeilor.

Răspunderile științei

(Urmare din pag. 1-a)

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

În ceea ce privește interpretarea revistei „Alhambra”, pune grăbiți unel probleme: aceea a trecerii acelor dela un gen la altul. Nu s'ar putea spune că trecerea aceasta se face pe baza unui examen al posibilităților.

BAROCUL

ARTA MARILOR SBUCIUME OMENEȘTI

(Urmare din pag. 1-a)

S'a văzut astfel treptat că, — departe de a reprezenta un fel maladiv și prea personal de a înțelege arta, și n'el o epocă de degenerare, după cum ea se arăta oclasicismului, — Barocul este forma de artă și de cultură a unei mari epoci europene, cu idealul ei, cu istoria ei, cu tipul ei omeneșc aparte. O epocă tot atât de grandioasă ca și Romanicul dela începutul Evului Mediu, ca și Goticul dela sfârșitul lui, și ca Renașterea.

Unii cercetători mai entuziaști, văd în Baroc chiar ultima epocă de mare cultură unitară, în gândire ca și în creație, din viața spirituală europeană. E pun acedente pe marea unitate a Barocului, la fel, cu a Goticului, la fel cu a Romanicului, la fel cu a Renașterii. După Baroc, apele nu se mai unesc nici odată desăvârșit în cultura europeană. Grația Barocului se amestecă astfel cu rațiunea rece a Enciclopedismului. Romanticismul e un fenomen atât de complex în Europa încât eu grei îl poți aduce la un numitor comun. Să nu mai vorbim de ideile și de arta din secolul XIX.

Noi nu mergem atât de departe însă. Ne mulțumim să constatăm că Barocul e o mare epocă de artă și de cultură, de o unitate impresionantă, cu personalități uriașe și mărunte, cu urcături și coborâruri, la fel cu orice mare epocă de artă din trecutului Europei. Ca toate celelalte, are rădăcini, are întoriri, are roade și urmași. Rădăcinile Barocului stau în limesa cutremurătoare de toate felurile: politică, socială, economică, spirituală, — ce a urmat marilor frământări iscate în toată Europa, de către Reforma, v'olenta mișcare religioasă al cărei erou principal a fost Martin Luther. Ea a pus capăt epocii de mare mândrie a omului ca om, a individualității ca unită măsură a lumii, de entuziasm pentru puterea lui de a fi asemenea Zeilor în forță și frumusețe, acelei epoci de triumf a omului ca om și nimic altceva, care a fost epoca Renașterii. Această epocă a Renașterii a fost în aceeași vreme și creațoarea și rezultatul aceluși fascinant om al Renașterii, a aceluși cetățean liber și bogat al orașelor independente italiene, olandeze sau germane, care a putea să fie ce voia: negustor cu vase trimise peste mări și țări; cardinal; unchi și amic al Papei; artist prieten al prinților ori ca un Albert Dürer sau Leonardo Da Vinci; Doze în Veneția; Statthalder în Olanda, sau constructorul și proprietarul unui întreg cartier de oraș, cum a fost Fugger în Augsburg.

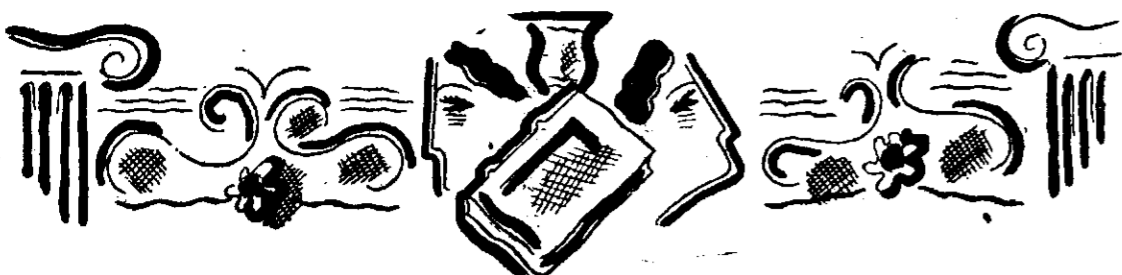
Omul acesta orgolios al Renașterii și-a găsit pierderea printr'o spurtură în propria lui conștiință. O spurtură pe care a acuns-o lumina veselă și imbelșugată a Suedului, dar pe care a ajutat-o lumina rece și difuză a Nordului. Și atunci omul orașelor Nordului a intrat într'o criză din ce în ce mai adâncă de conștiință. Tot trecutul lui medieval, de spăime și fioriuri în fața puterii și judecării lui Dumnezeu, a reînviat în sufletul său la prive. Viața lipsei totale de conștiință a păcatului, — la care ajunsesse viața închinată numai frumuseții și plăcerii, așa cum fusese ea pornită de Renaștere în Sud. Din această criză a ieșit mișcarea frământătoare a Reformei. Urmarea ei a fost săngerosoșul lupte interioare provocate în diferite țări de reacția Suedului catolic

oici prin figurile încornutate ale lui Ius Pantocrator și ale Sfînșilor, care și-au găsit expresia cea mai puternică în mozaicurile bizantine. Nici nu li educă bărbătește și sobru pentru frumusețe, ca și ul arhitectural și plastic al Renașterii. Spiritul Barocului li lingusește, pe om, li încetă. Arhitectura Barocului a astfel o adevărată vază în piatră, în care totul e pus la contribuție ca să-l facă pe om să urcă cu trup cu tot în sterele cerești. Starea la care ează să ajungă omul Barocului prin toată arta lui este cea a extazului. Dar extazul e toamă înălțare cu întreaga ta ființă spre cer. Este puțința nu numai de a-l înțelege pe Dumnezeu cu gândul ci și aceea de a-l simți cu tot trupul, de a avea cu și înțea că te ridici cu corp cu tot în lumea spirituală. Paradoxul acesta li realizază desăvârșit întreg Barocul, — și el li formează trăsătura de căpetenie.

Pe el li exprimă filosoful Giordano Bruno, când are mistica înțelegere a ființei omenestii care se dilată până la marginea lumii, contemplându-se ca Dumnezeu, — fiindcă „una e la tot și totă sunt una”. Pe el li exprimă lumea nesfârșită de maritate a picturii lui Rubens, marțre care poartă capete de madonă transfigurată de extaz pe trupuri de beante pline de viață. Pe el li exprimă mai târziu lupta tragică între umbră și lumină din toate tabourile lui Rembrandt, lupta dintre mizeria omenescă și strălucirea supra umană a artei, în atâtea din panzele sale ca acea a omului cu chivara de aur. Pe el li exprimă arhitectura severă și toată așa de exuberantă a Palatului dela Versailles. Pe el li exprimă faimosă biserică și Sfînșului Iohannes Nepomuk din München, în care arhitecții ei, frații Assam, reușeau să-l dea impresia infinitului cosmic într'un spațiu de câțiva metri pătrați numai prin ordnarea nesfârșită a liniilor, dintre cari nu e niciuna dreaptă, prin evitarea aproape totală a unghiurilor, prin nuanțarea infinită a coriilor zgrăvite, și prin faptul că lumina nu-și vedește soriginea de loc, venind din forestro care sunt ascunse cu totul de marea galerie superioară a bisericței, formând un tavan plin de umbre și raze difuze, care își dau impresia unei înălțimi fără sfârșit. Pe acest om înșfârșit li exprimă tragedia ca atâtea sfârșiri inter-oare a troce, dar și cu atâtea stări de extaz, cu atâtea patimi omenestii nestăvite, dar și cu atâtea subline înățări spre ceea ce poate fi mai pur și mai înțegere în om. — a curățenului bine crescut din Franța Răcine, și a comediantului necunoscut plin de tot veninul vieții dar și de toată înțelepciunea cărilor, care a fost Shakespeare în Anglia.

Toți aceștia, — și atâtea alții mai mici și mai puțin celebri din juru, — au fost martorii unui timp frământat și au deus în fața lor, prin arta lor, o uriașă mărturie pentru acei timp. Din această mărturie patetică a crescut una din cele mai încredite, dar și mai fascinante epoci din istoria artei europene. De această mărturie și vine să te apropii astăzi, ca de ceva tragic înrudit cu situația spirituală a timpului nostru. Brazdă de atâtea mari cutremure.

OVIDIU PAPANIMA

Cercuri in apa

Cronica literară

GALIA HENEGARIU: ALEXĂ A' BOLDAȘULUI

— ROMAN —

Romanul cu care pășeste în literatură d-ra Galia Henegariu, poate fi considerat nu ca o operă de ficțiune (ceea ce l-a drept vorbind nu-i de loc) ci ca o povestire interesantă, făcută în chip cronologic, a vieții unei familii din Lancrămul Ardealului, satul de baștină al scriitoarei. Viața urmărită cu minuțiozitate pe un mare număr de pagini este și ea viața familiei scriitoarei, care, în chipul acesta, întocmește aproape o monografie a unei familii transilvane, cu cele mai specifice trăsături ale ei, — îndărjirea pentru izbândirea în viață și păstrarea tradițiilor de cinste, onomie și credință, moștenite dela înaintași.

Niculae Holbură, fiul lui Toma, este tatăl acestui Alexă dela care se imprimă și titlul cărții, dar, deși cartea se botează cu acest nume, nu Alexă propriu zis e personajul central care cu forță se detașează din paginile romanului ca să se impună, ci Niculaie Holbură, tatăl său, căpitanul unei familii numeroase, vrednic bărbat, însușit în satul său de elanuri renovatoare, spirit practic, econom și pe de-așupra mare iubitor al neamului din care se trage. Numai tendința iubirii filiale (presupunând, după toate aparențele, că Alexă e însuși părintele scriitoarei) a făcut să se piardă obiectivul echilibrului oamenilor și faptelor din carte și romanul să se înclină unele altele decât așa cum trebuia, fiindu-se scoțată de forța intimă a personajilor. După părerea noastră, romanul și în cuprins, deși, titlul de Niculaie Boldășul („boldăș” însemnând, în dialectul lancrăman, negosur).

Nu există în roman o țesătură de fapte, propriu zisă, fiindcă fantezia intervine foarte puțin în povestirea cronologică a întâmplărilor, ci numai o succesiune banală din aceste întâmplări zilnice care compun o viață familială într'un sat ardelenesc, sub ocupația austro-ungară. Niculaie Holbură s'a dovedit din tinerețe omul vrednic care și-a mărit faima cu vremea începând chiar cu perioada cătăniei, la austriei, unde a ajuns să fie strajimester, ceea ce, după spusa autorului, era un lucru cu totul deosebit. O dragoste puternică de militărie l-a îndemnat o vreme pe strămoșul său cu mințea sprintenă să se angajeze în armată, dar, tendințe mai ascunde, ieșind biruitoare, s'a retras în Lancrăm, unde, sfărâmând prejudecățile străvechi după care numai j-dovii și sașii sunt negosuri, deschide în satul său o „boldă” cu toate micurile trebuirițe vieții sătești. Înșurat cu o vrednică fată orfană de părinți și nefecică cu cei ce-o aveau în grijă, pe numele ei Elisapta, — și prescurtat Saptă, — Niculaie devine cu vremea părintele unei numeroase familii, cu un singur băiat, Alexe, în capul unei grupe de fete al cărui număr era de vreo opt, pare-mi-se, atunci când cartea se isprăvește. Odată cu greutățile familiare cresc și înlesnirile bănești. Boldășul adună ban cu ban, își cumpără vaci, — preschimbă mate lăzu cu boi —, mărește bolda și-i adăugă cu vremea și-o cărcumă. În munca amarnică se izbânda de celor doi tovarășii de viață, fiecare pe locul său, se lasă să se întrevadă țaria de caracter, aspra conștiință morală și cinstea neînduplecată a boldășului, pe care satul îl numește mai târziu jude, tocmai ca o răspătă și ca un semn de încredere și prețuire. Nimicurile zilnice ca și marile întreprinderi de o mai lungă durată nu acoperă cu totul modesta viață a familiei, adăugată în fiecare an cu câte un copil. Paldul, slăbuțul Alexă crește împărțindu-și existența între boldă și țarina, fără prietenii, afară de cea a părinților, fără bucurii dar și fără suferință. Alexă arată o fire simțitoare; nu-l vedem în căldurile copililor; nu-l vedem hoinar; nu-l cunoaștem pozne. Pentru el, surioarele, vecinii, părinții și bolda, cu o dăile de dormit, constituie marginea zărilor sale. E departe de a fi întreprinzător. Parcă n'ar avea vâna părintelui său. Sensibilitatea sa de fetiță ne este însă luminată de câteva evenimente, care nu mai lasă nici o îndolală asupra fragilității sufletului. Odată, în urma unei certe a părinților, Alexă, de unul singur și fără sfat străin, își ia lumea'n cap, cu gândul să treacă munții în țară. Iar altă dată, uitând o însărcinare a pa-

tronului său, de adâncă rușine și urmând o veche înclinație, se face nevăzută pe iarăși câteva zile. Pentru el, Niculaie Boldășul nutrește speranțe să-l facă ofițer. Dar palida natu-ă a copilului nu îndreptățește aceste nădejdi. De aceea, trebuia îndreptat aurea. Niculaie încearcă tot felul de combinații. Îl aduce până și la București, de unde revine scârbit de viața ușoară și trepidantă a capitalei regatului. Rând pe rând copilul e dat la un croitor, la un fierar, la un consum până când, în cele din urmă, își nămește locul într-o tipografie a unui Sas, căruia îi ajunge mâna dreaptă și omul de încredere. După doi ani de ucenicie copilul, devenit între timp un adolescent, trece la întreprinderile Drotel din Sibiu, după care își luă sborul în lume. Cartea se închide în momentul plecării sale spre alte zări și, fiindcă despărțirea dintre tată și fiu prilejuiește celui dintâi mărturisirea crezului său moral, vom reda acest fragment în întregime: „Pește liniștea câmpului se revărsa apăsată, dar caldă, vorba boldășului: — O să hiiu cu gândul tău la tine! Oftă înecet.

— Ași fi vrută și ieu să umblu p'in lume, dară noi, plugarii, săntem legați de pământ ca ghiemele de rădăcina hreanului!

Tăcu o clipă și urmă.

Alexe primea cu brațele și inima deschisă aceste destăinări ce le auzea atât de rar.

— Tu, în drumu' tău, deschide ochii bine, să vezi cum gospodăresc țărani în alte țări, și cîn te întorni, îmi povestești. Să te păzăști de oameni răi, că să găsesc oriune! Gândește-te la Dumnezău și roagă-te în lejea noastră, iară îngeru' te va păzi!

— Își băgă mâna în buzunarul dela piept și-i întinse cărticica pe care-o cunoștea Alexe atât de bine.

— Alceia, ia Ghisu' Maicii Preciste; pune-ți-l bine și din cîn' în cîn', ci-țește din iel, că-ți va ajuta.

— Mulțămim, răspuse tânărul, simțind cum i se urcă un nod greu în gât-lej.

Porniră tăcuți spre gară.

Mai era vreme.

Grijiră de loc, apoi se traseră de o parte.

Alexă, tu iești al dintâi meșteșugar din sat, care pornește'n lume. Să nu-ni faci neamul și numele nostru de rușine! Stăruie să hii al dintâi din ai tăi și nici cîn' urma altora! U! ia aici cinci zloti de drum.

— Mulțămim, tată.

Alexe și luă mișcat.

Își însemnă adânc în suflet poruncile părintești și se despărți plângând.

Era prima oară că zărea luciul lacrimilor în ochii vulturoși ai boldășului!

S'ar putea face un studiu de psihologie comparată, dacă s'ar așeza alături de romanul d-rei Galia Henegariu, ultima lucrare a romancierului Const. Almaș, „Acolo, în Filioara”, unde se tratează, cu mijloace specific moldovenești, viața satului Filioara, împletită în jurul existenței unei familii, și aceasta, după toate probabilitățile, familia scriitorului. Suviul liric, amplitudinea unghiului de vedere, cuprindând domeniul mult mai vaste, suprapuse și nu unilaterale ca în „Alexă a' Boldășului”, varietatea personajilor și numărul lor mare, deosebit, — pe linia unor specifice provinciale —, romanul d-lui Almaș de cel al d-rei Henegariu, în care lipsește fantezia și implicit lirismul, fiind în schimb o lucrare de redare realistă, procedurală, seacă, aproape științifică. Amândouă, cărți groase cu defectele și calitățile particulare literare în sine, căreia se încadrează, pe linia, d-ra Henegariu, a lui I. Agărbiceanu și Slavici, iar d-l Almaș, a lui Sadoveanu.

Transcrierea procedurală, realistă, aproape științifică a faptelor, indică o accentuată vocație a scriitoarei pentru faptul brut și-o așază pe calea romanțelor și prozatorilor ardeleni de merit. Lipsește complex d-rei Henegariu simțul naturii, în descrierea căreia a ratat o mare stângăcie. Fraza sa este scurtă, aproape propoziție simplă. Faptul dă o impresie de vioiciune, dar tot odată de simplism, periculos pentru un romancier aspirând la creația majoră. Transcrierea în dialect a tuturor dialogurilor mărește zona documentară a romanului său.

Nu greșim, deaceia, afirmând, că valoarea romanului „Alexă a' Boldășului” constă mai mult în complexul său documentar care adeseori acoperă interesul artistic, vizibil uneori, iar altelei numai previzibil.

Debutul este, oricum, meritoriu și-l semnalăm ca atare. Obligația scriitorului este, acum, aceea de a-și mări câmpul observației realistice și a deslega fantezia, pentru creația împletită, sub care totdeauna palpită sufletul poeziei.

MIHAIL CHIRNOAGĂ

UGLINDA

urmare din pag. 1

Nu vi se pare că este, aici, raționale însăși a pierderii unicității, prin risipire? Oglindă, oglindă, oglindă: de toate speciile, din toate mater.alele, de toate calitățile, semenii. Conștiințele lor, care-l încorporează într'un anume fel, imaginea. Cu fiecare, p'erci ceva din realitatea proprie. Există, în modul în care te reflectă conștiința unui semen, bun, frumos, josnic, sănătos, albastru, etc., doar în măsura în care te reflectă conștiința lui așa.

Nu ești bun, decât pentru că ești considerat bun, și înțelezi să devii bun, de îndată ce-ți dai seama că e foarte posibil să te comporți față de ceilalți ca un om bun, numai pentru că imaginea lui despre tine solicită asemenea comportament. Din realitatea ta de om originar-bun, pierzi exact în măsura în care ești socotit bun, reflectat într-o conștiință străină a cărei imagine te se comunică.

Dar și asta e cu totul altă poveste!

N'am început să scriu rândurile acestea numai ca să repet banalitatea că, în fond, caracterul e o problemă de relație, și că nu ești așa sau altfel, decât pentru că există semenii, prin care acesă „așa”, va orificat și comunicat, și-e cerut. (Vezi aproape de oglinda alterante, P.randelio).

Nu! Vroiam să nceru a scrie ceva mai mult. Că nu e posibil cunoașterea deplină între conștiințe, pentru că nu e licită. Și au e licită, din rațiuni de securitate ind.viduală: în momentul în care o conștiință te-ar reflecta total, te-ar cuprinde total, conștiința aceea n'ar mai fi ea, ci tu. Și tu n'ai mai avea realitate, pentru simplul motiv că n'ai mai avea granice; n'ar mai fi posibilă delimitarea individualității. Conștiințele care s'ar putea reflecta pe de-a întregul, s'ar confunda.

O fi acesta idealul cunoașterii? S'a spus: dragostea. Sau mai precis, tipul de cunoaștere corespunzător fuziunii totale de pe planul afectiv, pe care avem obiceiul s'o numim dragoste.

S'ar putea ca și idealul nemărturisit al dragostei, înțeles în sensul actual pe care s'o scriească instinctual acesta suveran, să nu fie decât cunoașterea totală. S'ar putea...

Nu mă pot opri să nu-mi explic de ce nu se pare, altuștia inexplicabil, atât de justă afirmația pe care avea Mircea Eliade obiectiv s'o repete: dragostea este o întrecere continuă a sexului, de a se deforma numai pe altele. Pe alt plan, desigur, de alt plan, antropologic. Devorăm cealaltă celulă, îl înghitim, îl incorporăm. Facem din el un element interior, împinând conștiința noastră, nu opus ei. Îl des-obiectivăm.

Și suntem, la rândul nostru, înghiiți, incorporați, asimilați de ceilalți. Identificarea este alernanță. Sentimental o căutam, o dorim. Spiritului i-a însă teamă de ea, și se apără. Nu există mai mare dușman al dragostei decât spiritul, deși marea lui sens și sete este, paradoxal, chiar cunoașterea totală, realizată prin dragoste, și dragostea pentru cunoscut.

De aceea, când recitase fraza de o perfecă luciditate, neegalată de că de perfecă înaltă și, sczând realității pe care numai, spirital cu autente oule și femeilor le poate sesiza, fraza de o sfâșietare forță definitorie pe care mi-o adresa, nu de mult, într-o scrisoare, cineva care-și prefărat să mi-o spună privindu-mă în ochi:

„Mi-e teamă uneori că ești blestemat: când și se oferă ferice, te aperi tu; și când o dorrești și lupți s'o obții, și se'mpotrivește împrejurările!”

...când îmi dau seama de adevărul tragic surprins atât de simplu de antenele oule ale sufletului feminin, nu pot să nu mă simt vinovat: față de mine, față de viața mea, pentru că nu pot renunța să fiu spirit, — față de spiritul meu, pentru că nu pot renunța la viață. Viața, sfântă, binecuvântată, hula fericele minoră omenească, — mai mare de cât care, cât timp suntem nu putem dori — viața care-mi opune împrejurările nepritealnice ei și mă pastre-e viu ca sprit, și spiritul, blestematul, nefericitul cât timp suntem, care obosește să se opună vieții și dorrește unificarea calmă a dragostei.

Și totuși, „la naiba”, cum exclama odată Unamuno: „trebuie ca viața să se pătrundă de spirit, orice ar spune spiritul, și trebuie ca spiritul să reflecte viața, oricât s'ar împotrivi viața”.

Problema de oglindă, la o adică.

Prima scenă a filmului înfățișând o maternitate, nu-i necesară prea multă imaginație pentru ca spectatorul să deducă banalitatea subiectului, rămânând actorilor misiunea

de a-l interpreta în așa fel încât dispare suspiciunea banalității și dispară îmbrăcăt în mamita grea a artei...

Eroina își va crește copilul nelegitim înfruntând prejudecățile, cu speranța că într-o zi „el” se va întoarce, aducând, fără îndoială, în gândul ei, celui care-a părăsit-o circumstanțele atenuante caracteristice psihologiei femeii sincer îndrăgostită.

Intervine între timp un „al treilea” care simbolizează viața de familie așa cum au apucat-o — înă — părinții noștri. În momentul în care poartă acestuia tihnit trib burghez este întredeschisă eroinei, reapărând tatăl copilului, emanând fraza atât de des auzită de fetele sărace dela aleșii inimei lor: „Mă inșor în curând, însă asta nu are nicio importanță, fiindcă știu bine că nimic, dar absolut nimic nu se schimbă între noi...”

(Așa că în clipa în care se pronunță sussumita frază, doamnela din sală cu priză la tipul de bărbăți neserioși zămesce trist, consolată dacă nu acceptat cândva această „Jornală de viață”)

Bineînțeles că tânăra — fiind eroină de film moral — îl respinge foarte demn, rămânând alături de cel care oferă fetei ei atmosfera de familie.

Această pledoarie educativă

FLACĂRILE CERULUI

(Urmare din pag. 4-a)

se abține, pentru că la masa alăturată eram noi, superiorii... După acest prim atac nereușit oarecum, Moustangul se așază alături, la o masă, și ca să arate Liberatorului lui ceea ce poate el, începe o rafală de tachiării la adresa lui Encioiu...

Messerschmidt-ul strânge pumnii, dar nu trage... Trage însă cu coada ochiului spre sefi... Moustangul prinde curaj... „Me”-ul se lamențază... Moustangul atacă... „Me”-ul abia se ține pe scaun. Când... cade bomba în chip de... C.ocănel: nu mai putuse să rabde a-frontul.

Encioiule, dacă nu-i tragi un tun central Moustangului, te descalificăm!

Atât i-a trebuit „Me”-ului... S'a sculat liniștit dela masă, s'a îndreptat spre adversar tot liniștit și cu aerul cel mai îngălesc depe lume, i-a trântit o lovitură drept în frunte... Inamicul s'a strecurat afară, lăsând „Liberatoarele” foar'e entuziasmate de lovitura lui Encioiu. Dar cum dușmanul nu fusese doborât în plin, Encioiu îi pică în coadă...

Încă o rafală și uleiul inamicului, roșu și abundent, țășnește pe nasul... motorului... Apoi „Me”-ul se întoarce în sală și ia loc între... „Liberatoarele”, care îl adoră brusc și imediat... După el, la o vreme, intră clătănându-se și Moustangul. Trece pe lângă Encioiu ca și când nu l-ar fi văzut. Se oprește, ca o barcă pe o mare furiasă și după ce îl rețerează pe Băzu, o ia spre el. Pentru orice eventualitate, Băzu ia o poziție de a țage...

— Domnule Cantacuzino, am onoare să vă cunosc...

— Eu nu am și nici nu vreau să am o asemenea onoare în ceea ce te privește...

— Ați văzut?

— Eu? Ce?

— Cum a tras?

Băzu înalță neștiutor din umeri... Moustangul, disperat, se agăță cu ochii încetșoși, de ceilalți... Toți sunt... sfîncși. Îi mai rămâne inamicului o singură nădejde... Într'un colț, era medicul unității.

— Domnule doctor, dați-mi, vă rog, o asistență...

— Penține?

— Păi...

— Trece și dumneata la vreun dispensar...

Dezarmat, Moustangul face un compliment imens lui Șerbănescu: — Domnule, îmi dați voie să mă... spăl?

— Cu plăcere, zăbmește acest splendid om, înviând un garșon să-l conducă „pe domnu” la lavabou...

Și victoria lui Encioiu a eșit deplină și desigur omologată.

Dar în clipa aceea s'a dat alarma... Șerbănescu, Băzu, Mlu, Mucenica, Encioiu... Când au sărit în avioane? Când au deslănțuit motoarele? Când au decolat?...

Când au decolat?... Formidabilii oameni! Cu o clipă înainte erau toți aici, lângă mine; acum cabrează spre soare, năbădăși, cu toți cei mai frumoși deslănțuiți...

Cerul este vast și senin. Senine sunt și culorile pasărilor noastre care împușcă cerul în volute rețete. Când trec prin cercul de lumină al soarelui, se topeșe în aurăria lui pentru două clipe, pentru că apoi, să apară parcă purificate de focul cel fără de seamă, al înalturilor.

În zare liziera de salcâmi a aerodromului tremură în aburul pământului incins, iar dincolo, în mijlocul câmpului, lângă grueta de direcție, starterul, cu semnalizatorul întins, așteaptă îndemnul chemărilor spre înalturi. Doar aci, lângă hangare, un servanz și-a uitat privirea aruncată până dincolo de puterile văzduhului, și-a încordat auzul și așteaptă.

— Ce aștepți măi camarade?

— Victoria, dom'...

Vorbește cu certitudine. El știe că pasărele plecate acum nu se vor întoarce decât „cu scuturi”, victorioase.

Dar, într-o zi, una s'a întors „pe scut”... Era tot ca acum, senin și cerul

vibra de liniște și bunătațe rustică, în clipa în care motoarele au izbucnit în hăuțul lor dinamic. Dar adjuțul Costică Lungulescu nu s'a mai întors...

A căzut după doborșe o cetate încercată cu moarte, cu patru motoare și cu desnădejde pentru copiii noștri, pentru femeile noastre, pentru bătrâni, bieții noștri bătrâni. Cu ce vijelie va fi trântit tunul lui Lungulescu? Și cu ce uragan va fi deslănțuit el focul mitralierelor în prădalnica pasăre dușmană? Dar aripa morții l-a atins și pe el și, aia, înalt, spătos, bonom, sburătorul și-a strâns aripile a moarte și s'a lăsat strivit sub stema pasărei sale, ca să-i se împlinească destinul.

Apoi s'a înălțat la cer jurământ de războare, și cântecul lor cel drag și aprip:

Mai sus, prin nori,
Aripi ne poarte,
Spre glorie sfântă, ori moarte,

Spre lauri... sau jerbe de flori!
a poruncit chemarea de dincolo de vămile văzduhului pe care ei, în clipele de liniștit sbor, poate le văd deschise larg, rupte din colonadele de vată ale norilor...

Sburătorii acestui splendid grup de vânătoare în aer sunt eroi, iar pe pământ copii. Discuțiile lor, planurile lor de viitor, dragostele lor, jocurile lor sunt de copii. Mă mir, însă, cum cel mai bun dintre ei, căpitanul Șerbănescu, poate să întretină o discuție matură... Pentru că după ploaia de interjecții, exclamații și apostrofe copilă-

rești a șoimilor lui, am convorțit îndelung și confortabil, în cămăruțabirou de lângă sala cu picturi, despre sbor și oameni, despre dreptate și adevăr, despre vanitate și conștiința de sine. Pe toate cu cuvinte bine gândite și bine fixate în frază, le definește sau le califică. Dece nu pot scăpa o glumă sburătoriești atunci când vorbesc cu acest ierar? Am crezut că, poate, omul din el este depășit de „as”. Dar această credință a căzut atunci când, într'un zămbet larg, mi-a deschis calea spre inimile subalternilor și camarazilor săi. Asul nu este orgolios și nici egoist...

— Am fost onorat cu cruciulița viorie a marelui nostru ordin de război „Mihail Viteazul”.

— Ei așa! se miră el ca un scoțian...

— Pe cuvânt de onoare...

Ciocănel mă îmbrățișează nervos și

Soarele se rostogolește spre apus, peste liziera cea verde a salcâimilor în neostoi tremur... În mijlocul câmpului, starterul, cu fanionul în mână, cercetează zările cu ochi de uliu, așteptând un frate care nu s'a mai întors poate, iar în bordeiul lui Atzachi sburătorii fredonează în surdina o melodie cu sensuri numai de ei știute...

— Ladmis, bea...

— Hai noroc Ciocănel!

— Și viață lungă flăcăule...

Am rostogolit paharele în zumzetul melodiei sburătoriești care mă copleșea...

LADMISS ANDREEESCU

Post Scriptum.

Dupăce rândurile acestea de frăție au fost date tiparului, alte lupte, alte biruințe, alte jefte au venit să înalțe monumentul de glorie al acestor bravi sburătorii. Ciocănel, bunul meu camarad și pilot din arșele câmpii ale Rusiei, cum își s'mți trupul numai arsuri pe patul acela de glorioasă suferință? Am să viu la tine ca „mii arăți cu mâinile tale nerovoase „cum a fost”, și ce au făcut camarazii tăi, heruvim: acum în celur tuturor marilor mântuirii...

ADRIANA NICOARĂ

Berry, Gimo Cervi (într'un rol tinere (desigur cu rezultate re-compus cu multă atenție) și o-lative) este interpretat cu sen-celasi Antonio Centa.

sibilitate de Alida Valti, Jules

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

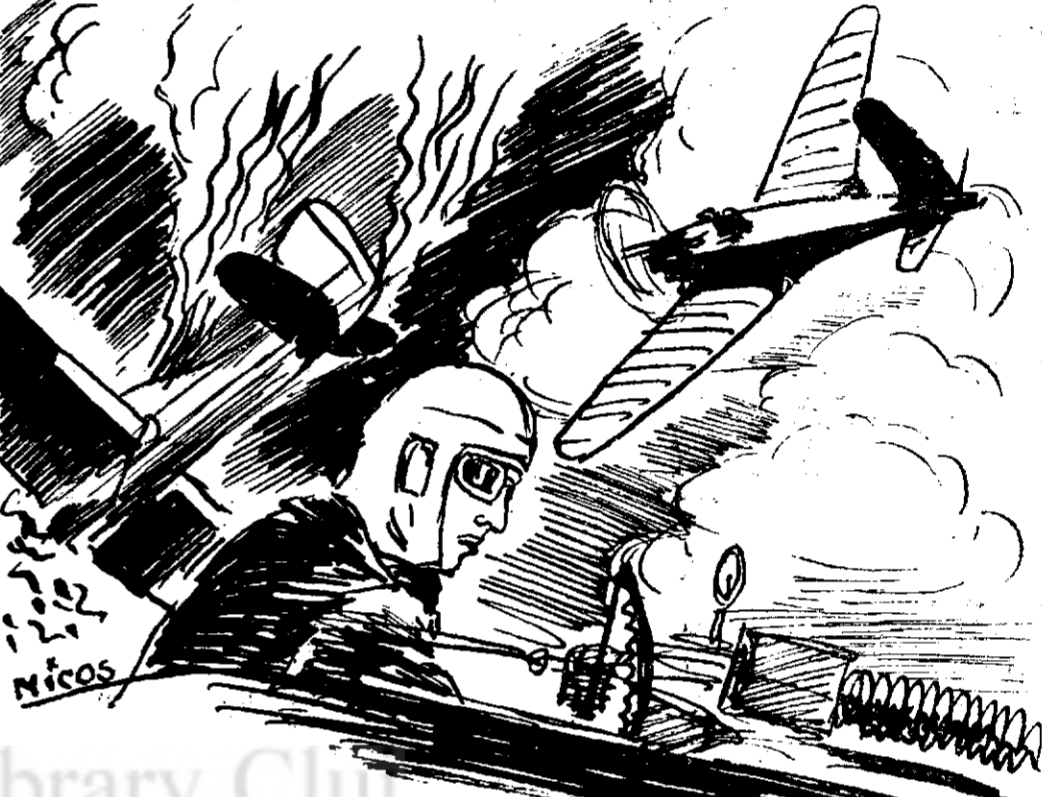
ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

ADRIANA NICOARĂ

MĂINILE TALE

Pentru Dumneata

Măinile tale, Albă fugă pe abele clape...

Măinile tale, Ce daltă-o să poată cândva să le sape?

Blandă odihnă pe cărți și mătinii, Palid popas sau veselă fugă...

Măini de copil pe cercuri și sănii, Măini de durere întinse a rugă.

Albă-alinare, aspră ispită, Măinile tale, cin' să le cânte?

Măini de neliniștit, măini de iubită, Gândul în versuri, cin' să-l implinte?

Măinile tale, Joacă de sarpe n' păr de castană, Măinile tale, Măini de păcate, măini de codană

Iubito... Măinile tale Albă goană pe abele clape...

Măinile tale, Ce daltă-o să poată cândva să le sape? TRAIAN LALESCU

Poartărea

— NOVELĂ —

de PAUL CONSTANT

Ertele în provincie nu sunt chiar atât de liniștite, după cum s'ar putea crede... Aspectul exterior al acestor orașe sau târguri este, într-adevăr, odihnitor, potolii și bătrânești... Străzi înămăite călitate de trecători rari, sămii cu zurgălăi, oameni de zăpădă, copii care merg cu steaua, și felinare singuratică cu lumini anemiate și galbului... Gardăștii flueră prelung, mai mult din pasiune sau tradiție, iar casele oamenilor își închină, obosite, genele ferestrelor de cum se înseamnă... Primarul este un om cu vază, prefectul o ființă apropiată de dumnezeire, comisarul o autoritate cunoscută și temută. Ulișile negustorilor au vâduri bătute și intrate în istorie, prăvălii cu stăpâni bărborși și cu capital, al căror obraz n'a fost asociată spurcat de faliment sau câștiguri neomenoase. Creditul se dă pe tăbișir sau ținare de mână, iar mușterii merg la sigur și știu unde trebuie să tragă, atunci când își fac târgurile. Parcurile sunt rare, iar acolo unde răzma sau firea înclinată spre civilizație sau pierzare a vrenului primar supărat le-a croit, rămân pustii de oameni.

Provinciul își găsește și acum locul nimerit pentru odihnă și petrecere unde în marginea orașului, în zăvoaie vrenuri rău, sau printre arborii luncilor, crescuiți și rănduiți din mila lui Dumnezeu. Acolo își mânădă jaloarea „cu cruci” la Mucenici, petrece zilele de Paști sau de Rusali, își duce jumălbă în brisă personală sau birjă de piață, în zilele de sărbătoare, spre a mânca o pastramă friptă la grătar în mijlocul pădurii, și să bea un pahar de vin răcit în apă de șipot, deșcaltat și pe iarbă verde.

În ziua sfântului Ignat, care patronază mäsacrul porcilor pentru oșpețele de Crăciun, orașul de provincie se deschide, viu și sonor, în gaitul de protest al sacrificiilor, semnându-se pe albul zăpezii cu bălți de sânge raid.

Provincia rămâne păstrătoarea tradițiilor bătrânești, cât mai aproape de cântecele și poeziile pe care bucurăseamul le ascultă cu melancolie, ca pe un ecou întârziat al unor vrenuri, pentru el definitiv pierdute.

Și totuși, în contrast cu acest aspect de viață patriarhală și odihnitoare, același oraș de provincie își spurcă frumusețea, prin practica frenetică a jocului de cărți, a intrișilor și bărfeliilor, a luptelor sălbatice pe chestia de poliță, de avere și năvăr prost.

Oamenii sunt prea adunați și se cunosc între ei, astfel că prietenile cași vrăjmașiile își găsesc întotdeauna teimeuri serioase și bine susținute.

De obicei, fiecare oraș de provincie are un club, unde se risipește banii în tot felul de jocuri de cărți, adunând oameni care-și roscoc și ultima leasă din buzunar. La ziua, când prima bodegă sau plăcintărie își crapă un ochi de oblon, ceata obosită și somnoroasă a jucătorilor părăsește clubul, spre a-și veni în fire cu o bucată de plăcintă caldă și o litruță de vin, trăsă cu dichis pela cepul buții. După care se risipește, ducându-se fiecare pe la rosturile slujbei sau gospodăriei, încadrându-se din nou aceluși aspect de viață al orașului, din care te miri cum de au putut răsări asemenea neaunvinoase obiceiuri.

Cei ce deteșă clubul, se adună în casele mai încăpătoare, totdeauna gata la așa ceva, unde, fără să mai intri în gura târgului, poți trage o petrecere cumsecade, bărfii cunștea unui om, sau să te ruinezi într'un joc de cărți. În aceste ocazii se mai pune la vale o căsătorie, o numire sau schimbare în funcțiune, un proiect edilitar.

Ceea ce rămâne însă de teme, este tot jocul de cărți, mascat de forma unui ceai familiar și corect.

Astfel fiind obiceiurile, Iulian Nazarie, ca reprezentant cu o majoritate zdrobitoare de voturi ale localnicilor, nu se putea da în lăcu' alegându-se ca mai moșat dintre oameni. Prin însăși funcțiunea lui, trebuia să fie satisfăcut cerințele, nu să fie satisfăcut. Urmărind cu fidelitate această idee, își închină o casă mai încăpătoare, își tocmise slugi meșterite, dăduse la perete toate ușile de intrare.

Era reprezentantul județului, la dispoziția lui, și-și împușese să nu cotească, oricâte i-ar fi fost nemulțumirea. Totul pentru partid, pentru el, nimic. Nici chiar liniștea lui personală, pe care altădată n'ar fi dat-o pentru nimic în lume! Zâmbea în dreapta și în stânga, ascuța la ridicatul cu macarona a noilor demnitari, strângea mâinile tuturor prietenilor politici, și ținura discret.

Minerva însă credea, slobodă și senină, în toate aceste bucurii Utase de Bărzoteni, de poezia ce i se așternuse primilor pași ai cămăriei ei, de liniștea serilor de vară petrecute în cercadacul concacului, sau cu barca de pe apa lacului bătut de razele lunii, alături de omul care închipuia pentru ea, pe atunci, lumea întreagă, cu toate bucuriile ei... Sgomotul de tinchea tării peste bolovani și se pzea mai melodic și mai seducător ca a cel „Dzi ochi negri”, curăț, nu de mult, în accente rupte din inimă curată și îndrăgostită a lui Iulian, decât cântecul de flaut al cobozilor, care ducera după ei turma de oi, către adăpostul satului, și care o încălțase atât... Se depărșase de farmecul acestor vieți, simple până la primitivitate, și-și însăbătăcise sufletul.

Avea credința că urcă spre piscul bucuriilor adevărate și perfecte, și nu-și dădea seama că se rostogolește și se pierde... Credea nestrămutat, conșinsă, că merge pe adevăratul drum al fericirii.

Iulian ridica din umeri a desnădejde, și se lăsa duș. Călcă însă precum, fricos, vecinic cu teama unei prăbușiri.

De multe ori cădea istovit, petrecând cu gândul anii frumoși în care era mic prin funcțiunea sa socială, însă neasemuit de mare prin independența de a se mișca, de a respira, de a trăi. Glasul Minervei îi suna însă în timp, cu un clopoțel de chemare la ordine.

— Iulian, nu mai face pe somnorosul! Di-seară suntem invitați la prefect. Vezi dacă ț-a adus hainele de la căloc. Și cută de invață și tu pocker. Este atât de simplu, de boieresc și de frumos! Il ador pe Gică Ionescu, substitutul, pentru felul elegant și inteligent în care joacă!

— Da, ai dreptate. Trebuie să mergem și tu am încă hainele călitate. Jumătate din personalitatea mea este pierdută! Și nu știu să joc pocker! Mare rușine!

— Sigur că da. La Bărzoteni, mai mergea ficuam. Cine era să te vadă și să te judece?! Popa, primarul, moșca comunală, și oficioasa aio de învățătoare.

Iulian ofță subțirel, ca printr'o ureche de uc-

— Oameni fără însemnătate. Un popă care frământă glodul ulișilor, de multe ori în puterea nopții, ca să împărtășească un om care jine să se impace cu Dumnezeu înainte de moarte. Un primar, îmbrăcat în opinci și nădragi, luptând cu desnădejde să înțeleagă ordinile guvernului, să rămână în slujba bietelor nevoi ale comunei. O moșă care burăcă plozii și invață leuzele să spele scutecele și să îngrijească de prunci, și o învățătoare oficioasă.

— Care era slăbiciunea ta...
Iulian ridică spre neavută sa doi ochi liniștiți și blânzi, ca de bou hăcut de jug.
— Ai dreptate!... Care era slăbiciunea mea... Pentru că în trupul ei istovit de boală, închidea un suflet neasemuit de frumos și de mare! Vieța ei firavă și scurtă a lăsat urme, pe care ar trebui să fim neghioși să nu le putem deșcitra și prețui!

Minerva îl privi peste umeri, batjocoritoare.
— Ce fată minunată! Crezi tu că este puțin lucru să ștergi nasul copilor altuia, să ai răbdarea să-i înveți buchiile cărții, să te joci cu ei în recreații, atunci când trupul ți-e bolnav și are nevoie de odihnă?...
— Te-au cocoșat amintirile, dragul meu!...
— M'au strivit, Minerva! Poate că dacă ași fi rămas în Bărzoteni, toate amănutele astea de viață m'ar fi interesat mai puțin... Erau fapte obicnuite, care nu pot sta față cu cele de scărba pe care le trăiesc acum, și nu le prețuim în mod deosebit frumusețea. Au joat și alții înaintea celor pe care i-am cunoscut și tu. Și după ce au murit sau cu plecat, n'am încercat atăta părere de rău. Fiindcă au venit mereu alții, tot atât de buni, care i-au înlocuit, și nu mi-au dat pas să simt lipsa celor plecați.

Minerva ridică din umeri, cașicum ar fi ascultat vorbă de om pe care n'o poți înțelege. Făcu căpiva pași prin casă, se uită la ceas, pe fereastră. Începu să se inserzeze, și în dreptul felinarelor se vedeau sulgi de zăpădă, căzând mari și molăi. O seară calmă, făcută pentru copiii plecați cu colindul, pentru oamenii suburbiiilor cu cășupe prădite de nămeți, pentru liniștea și sfînșinea sărbătorilor de iarnă...

— Iulian, presimt că ai să-mi strici plăcerea petrecerii dela prefect. Povestile sunt frumoase numai la o anumită vârstă, sau pentru naivi Astăseară, mai ales, n'au năvăr sens. Te rog să începi să te îmbraci, și să faci mai puțin pe plictisitul.

— Așa am să fac. Măine dimineață însă, ple-căm la Bărzoteni. Sunt câteva luni de când nu l-am mai văzut. Și mi-e atât dor de el.
— Și cât o să stăm acolo?
— Vreo două săptămâni. Crăciunul, Anul Nou și Boboteaza... Cred că vom petrece minunat!...
— Cu cine?
— Amândoi... Și dacă nu ne-am fi idea-juns, mai avem pe bunica, invităm pe pă-rinții tăi. Petrecem sărbătorii tichnite și gos-podărești. Așa cum ștam că-ți simțeam și te...
— Nu însă intrată, încă să mă învâd în odăile concacului pentru două săptămâni...
— Mai avem de botezat fini, așa că mai pre-jirăm și altfel de oameni, ne ducem pe la poștă, pe la primar, pe la școala dintre gospodari. Cred că vom avea o vacanță simpatică.

Vădit enervată, Minerva își din cameră, trăs-tind ușa. Iulian rămăse tăcut și îngrijorat. Pa-siunea neferică pentru viața frământată și s-gomotoasă părea să se pronunțe tot mai mult și mai nesocotit, vădind o structură sufletească schimbată și cruzădă. Conștatarea nu-l putea tulmuri, și-i da de gândit. Sund servitoarea să-i aducă hainele, și pe Ghiorgău, vizitiul, ca

să pregătească tălpile sămii pentru plecarea de a doua zi la Bărzoteni. După care începu să se îmbrace, cu capul forțat de gânduri.

Din când în când ridica ochii în sus, așteptând parcă mila unui gând bun dela Dumnezeu, care să-i spună ce drum trebuia să apuce. Intre ornamentele luate pe tovan, i se părea că se desenează chipul rânjiț al lui Ionță Tracă, omul care încercase, încrezător, pe dreptul lui, să ia o atitudine hotărâtă față de neavută sa. Și care până la urmă nu iebutise nimic, alegându-se cu o bătae sdrăvănă, și cu internarea în spital.

Amintirea acestei întâmplări îl mai înveseli, hotărându-l să lase pas slobod urșitei, care va fi având și cărări de întoarere în spre bine. Se porni deci să se miște mai vioi, grăbind să termine cu îmbrăcătul.

Când Minerva veni să vadă dacă este gatu, îl găsi învâdându-și cravata, veșel și fluerând. Ceea ce, în nepriceperea ei, o făcu să creadă într'o poărire a soțului răsvărit, bine înțeles ca o urmare a sfaturilor ei.

Serata organizată de prefect nu putea fi decât s-gomotoasă și bogată. În saloanele lui de boierșă cuprins, luminau toate candelabrele, argintăria ascocă și pentru zile festive, toaletele și frumusețea cucoanelor, veselia invitaților. O orchestră de țigani, neobicituit de spă-lăși, executau fără preget un repertoriu la inima tuturor, iar bușetii, servit de slugi instruite de circumstanță, dintre care nu lipsau aprozii prefecturii, depășea gusturile cele mai pretențioase. Prefectul și prefectina erau foarte bine dispuși, mereu și pretutindeni printre invitați, îndemnându-i să se înfrupte din toate câte le erau prețuite.

Intrarea soților Nazarie produse o sinceră satisfacție. Întârziaseră puțin, și mai ales gaz-delor le sfârșise inima de teama că poate nu vor veni. Il știu pe Iulian cu ușare toane, și se temeau să nu fi avut tocmai cu această oca-zie un asemenea acces. Era un bărbat frumos, cult și manierat, care înflorea orice reuniune, iar lipsa lui ar fi constituit o adevărată pagubă. Cuconetul îl adora, fiecare având pentru el câte un oftat ușor, în tainișite sufletului. Mi-nerva era de asemenea drăgălașă și iubită. O discuție cu ea nu putea decât să placă. Rădea slobod și senin, nu vrăjmașea pe nimeni, roștea o vorbă ciripită și seducătoare.

De cum își făcură apariția în salon, vese-lia sporii. Gică Ionescu, substitutul, băiat cu ex-terior poleit și simpatice, și se înșpise în fața Minervei, șoticându-i onoarea unui dans. Iu-lian fu inconjurat de cuconet, spre a fi felicitat pentru succesele lui parlamentare, sau ispitit asupra diferitelor chestiuni de ordin politic, gospodărești și personal. Printre ele, șocara prefectului, care-l înghesua matern cu tot felul de bunătăți dela bușet, Iulian se împănșea egal tuturora, cucurindu-le deoprituri dragoste. Orchestra prelungea tango-ul, la semnul plă-cet al lui Gică, substitutul, care ținea să-și păstreze partenera cât mai mult, pentru far-mecul apropiat atât de strâns de ea.

Către miezul nopții, când nesașiul de dans și de flecăleală se putea considera îndestulat, gazdele învâdă toată lumea la masă. Perechi, perechi, și simpatii personale sau alte legă-turi, se îndreptară către sufrageria care-i as-tepta cu mese întinse și încălțate. Gică Ionescu, intru cât era substitutul, substituita de circum-stanță pe Iulian, conducând de braț pe Minerva, la masă.

După ce se așezară la locurile indicate vorbău sau prin cărți de vizită, invitații păreau dis-

sonn, sau te întrebi cumva dacă nu este clădită din... fum și plutare.

Dar, iată, într'un colț al sălii, pe pe-rețele cel mai puțin vizibil, cam lângă ușa care sparge lumina aerodromului înșorit până-n verdele perdelei de sal-cămi dinspre vest, se află și acest bahe îndemnat către cantina grupului, cu fir-ma la „Visul lui Atzachi”!

Când zăduful te omoară
Și căldura nu-ți dă pace
Doar la „Visul lui Atzachi”
Garantat, te poți refaca...
(Dai și tu un pol, dar face!)

Strănișcă poruncă pe căldura asta de afară!

Deaceia, sburătorul transpirat la sol — ca orice păcătos de muritor — mo-lesit de caniculă, topit pe neabute și nemăncate, trebeu să se îndrepte urgent spre bordeiul deasupra căruia străluc-te nu prea... strălucit din punct de vedere estetic, firma strămbă și gros-olan scrisă a susuzului vis. Noroc că înăuntru e oarecum răcoare, iar vinul acestui vis stă la ghiășă, pentru că se reverse brumaț, la cerere, în paha-rele incinșilor musterii. ...Intră deăvăr, un pol paharul (de apă) plin ochiu cu vin de Nicorești sau Odobești și acesta culmea, nebotizat.

Cărciumarul — și el un brav sburător — are mâinile prea fine și mându-este cam stângaciul carafa cu vin și pa-harele la cele două mese cu picioarele

bine înfipte în pământ, dar pentru că e vinul bun, multe i se iartă lui de către mușterii camarazi.

Mai zilele trecute, într'o după amia-ză, o asemenea caniculă și cu un ase-menea vin, sburătorii de serviciu se luptau să deslege niște jocuri de cu-vente încruciate pe care le lansa, ha-zos și spiridus, numitul Ion Milu, sub-locotenent și cavalier al ordinului „Mi-hai Viteazul”, pentru că, până acum și-a pus mîntea cu numai 36 avioane dușmane, toate culcate la pământ și omologate.

— La o masă: Șerbănescu, Băzu, Ciocănel, Dărgan și eu — își deșiră Milu limbulaj. La altă masă, singur și visi-tor, adjutantul Encioiu. Pentru că în seara aceea Encioiu luase chip de mi-sogin, l-am lăsat de vorbă cu paharul lui și noi ne-am văzut de ale noastre. Dar, dacă lucrurile s'ar scurge monoton în viață, la ce am mai trăi-o? De aceea, când Encioiu visa mai profund și mai vertical, intră un Moustang încadrat de două „Liberatoare”. Cea din dreapta brună, cealaltă blondă... Moustangul, știți, intră cu 600 km. pe oră... — are și viteză, și e manialb — și se repede în Messerschmidt-ul lui Encioiu tocmai când acesta filozofa mai profund...
— Mă, amăritule, dă-te mai încolo...
— Auzi neobrăzare la el?... Toți ciulim urechile... Le ciulește și Encioiu, dar

— Unde s'a dus Iulian, domnule polițai?
Polițaiul, tip grășut și nățafel, se fixă bine pe tălpile picioarelor, spre a-și asigura un echilibru mai stabil, după care răspunde mutetșe, printr'o tăetură a aerului cu muclea palmei drepte.
Hotărât să nu-l slăbească din strânsură, il somn, furioasă!
— Te rog să-mi spui unde este, altfel chem pe ministrul la telefon, și te dau imediat afară din serviciu.
Polițaiul se uită la ea speriat, se balamă pe tocurile și vârfurile pantofilor, și-și șterse ceafa de sudoare. Scutură din cap, semn că se luptă cu el însuși, pușă pe nări ca un taur fugărit, și rămăse mut.
— Va să zică știi și nu vrei să-mi spui!...
— Știu, ștăut mânășele.
— Atunci spune-mi, repede...
— Secret...
— Cum? Secret pentru mine, soția lui?...
— Secret, conșită... Pentru toată lumea, înce-pând cu mine. Așa este ordinul... Poți înmăteala să te alegi dintre oameni?... Atunci unde mai este disciplina și ascultarea noastră, a tutu-ror?...! Imi pare rău!... De altfel tei afla și înmăta mână dimineață!... Au să scrie și ga-zetele pe chestia asta!...
— Cum?
— Foarte bine!... Domnu Iulică este o per-sonmă cunoscută, și trebeu să ofte tot orașul de regretabila întâmplare de astăseară!... Măme

dimineață voi raporta eu însumi domnului mi-nistru.
— Ești o camalie!...
— Ce să fac, conșită, funcțiunea nu face!... De altfel, lucruri din astea se întâmplă și oame-nilor mai mănuși, și tot se dă sfârșit, măcar printre neomași!...
— Te somez să-mi spui, ca să aflu eu cea dinții!...
— Secret... Ordinul este ordin!... Și dece să vă scrieai pe chestia asta, petrecerea și dispo-ziția!... Imi pare rău că insistați, și că nu vă pot servi tocmai pe înmănoastră, personal!...
— Vasăzică, nu vrei să-mi spui unde s'a dus?...
— Secret...
Minerva simțea că înnebuneste de furie... își dădea însă seama că nu putea face nimic cu bețanul de polițai, care una știa, și dintre ale lui nu putea fi școs... Se gândi să recurgă la autoritatea prefecturii, spre a avea o mână de ajutor. Procedeu ar fi dus la un scandal, pe-are, pe cât posibil, vroia să-l evite. Lăsu pe polițai să-și vadă de drum, și se așeză pe un fotoliu, cu capul rezimat pe marginea mesei, plângând nepotolit și învâdind. Prin mîntea ei trecură zilele frumoase ale cămăriei și dragos-tei lor, țihna vieții din Bărzoteni de dinainte de ar fi îndemnat să se aleagă deputat, dărzenia lui Iulian de a se lăsa țărît dincolo de marginea traiului lui modest și liniștit, de care se ferea toamă spre a evita prăpăștiile intră-văzute... Cine era vinovat de acest sdruncin al fericirii lor?... Cme?...
Pe această margine de masă streind, plânșe indelung toată slăbiciunea ei neghioabă, căd-nându-și deșertăciunea în care crezuse până la pierzare...
În mijlocul acestor sfârșieri de inimă, simți pe umeri bătăia ușoară a unei mâini. Își întoarse capul, bănușind a fi substitutul, și privi cu duș-mănie... Era prefectul, stănd în picioare, cu chipul mănușit și solemn.
— Ași aflat deci!... Timpulul de polițai nu trebuia să vă spună!...
— Am aflat foarte puțin, domnule prefect!... Vă credeam mai de inimă, și mai bun prieten!...
— Trebuia să procedăm astfel, doamnă!... Iulian m'a rugat să nu vă spun nimic, spre a nu vă strica petrecerea, la care știa că fîneți mult. Condolescănele mele. Era de datorica lui să fie din primul moment, alături de ea!... Știu că întâmplarea vă săngerează inima, însă trebeu s'o găsiți firească, și să vă mângăiați, Străuca bunici!...
— Ce s'a întâmplat cu bunicașua?
— A murit...
Minerva se ridică în picioare, acoperindu-și ochii cu mâna.
— A murit bunicașua?... Și Iulian s'a dus s'o vadă? Cu alte cuvinte, nu este cu doamna Ade-lina Hummuz!...
— Nu, doamnă! Doamnei Adela Hummuz îi venise un iubit, dintre mulți cu care a învred-nici-o Dumnezeu, și s'a grăbit să se ducă să-l primească... În fond, graba ei este foarte justi-ficată, intru cât omul nu ședea decât între două trenuri... Personal nu pot avea nimic de regretat pentru plecarea ei.
Minerva se reaseză pe fotoliu, plângând mai nestăpănit, și mai puterțic. Plânșea moartea bunicișuei, pe care o tubise ca pe o mamă, dar plânșea mai ales, de bucuria că scăpase de o în-cercare grea care ar fi costat-o înzecit...
Când crezu că s'a mai liniștit, își luă man-toul, și plecă acasă. După puțin timp sosi și Iulian dela Bărzoteni, cu ochii plânși și obo-sit!...
— Așadar a murit, Iulian!...
— Da, Minerva!... Nu te superi că nu am putut rezista s'o vadă imediat!... Il rugasem să nu-și spună nimic, și văd că nu m'au ascultat... Tineam să-ți respect dorința de a petrece ne-tulburată în seara asta... A murit...
— Iulian, ești cel mai cuminate și mai bun dintre soți!...
— Străuca bunicișua!...
Până la ziua au stat îmbrăcați și trezi, plân-gând sufletul prășit din viață al unei sfînșite, tu duhul căruia trăiseră atât de ocrotiți și de fericiti!...

Stăcările cerului

— Reportaj —

de LADIMIS ANDRESCU

